Slachta Margit
Nemzeti Szociálpolitikai Intézet

UTCAI SZOCIÁLIS MUNKÁS KÉPZÉS

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 és
VEKOP-7.5.1-16-2016-00001
kiemelt projektek
E-mail: efop382@nszi.hu
E-mail: vekop751@nszi.hu

SZÉCHENYI 2020
MAGYARORSZÁG KORMÁNYA
Európai Unió
Európai Szociális Alap
BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

SZERZŐK

ALAGI SZILÁRD
BALATONI ÁGNES
KOZMA ATTILA
SZALLER PÉTER

SZAKMAI LEKTOROK

DR. ANDRÁCZI-TÓTH VERONIKA
LŐRINCZ NORBERT

Tartalom

BEVEZETŐ ... *4*

A KÉPZÉS INDOKLÁSA, SZABÁLYOZÁSÁNAK JOGI HÁTTERE ... *5*

A KÉPZÉS SZERVEZÉSÉNEK FELTÉTELEI ... *6*

KÉPZŐHELLYEL SZEMBENI ELVÁRÁSOK ... *7*

Személyi feltételek ... 7

Tárgyi feltételek ... 9

A KÉPZÉS FELÉPÍTÉSE ... *10*

A képzési program célja ... 10

A program célcsoportja ... 10

A képzés során megszerezhető kompetenciák ... 10

A képzési idő ... 10

KÖVETELMÉNYRENDSZER ... *12*

A képzés bemeneti követelményei ... 12

A részvétel követelményei ... 12

Vizsgakövetelmények ... 12

A záróvizsga értékelése ... 12

Javító-és pótlótvizsga ... 12

Felmentések kezelése ... 12

A képzés által nyújtott képesítés ... 12

A KÉPZÉSI PROGRAM MODULJAI ... *13*

1. Modul: Az utcai szociális munka fundamentumai, az utcai szociális munkás személyisége, az utcai szociális munka helye és szerepe az ellátórendszerben ... 13
2. Modul: Az utcai szociális munka alapjai ... 16
3. Modul: Az utcai életformák ... 18
4. Modul: Az utcai szociális munka szakmai működése és az azt támogató jogszabályi környezet ... 22
5. Modul: Az intézményi ellátás és a szociális munkás ... 26
6. Modul: Az utcai szociális munka határterületei, az utcai szociális munka etikai kódexe ... 30
7. Modul: A hajléktalan személyeket ellátó intézményrendszer ... 34
8. Modul: Összefoglaló háttér-szeminárium ... 35

Irodalomjegyzék ... *36*

Online források ... *37*

Ajánlott irodalom oktatóknak a felkészüléshez ... *38*

Az utcai szociális munka történetiségét bemutató és megismerését segítő szakirodalmak ... *38*

BEVEZETŐ

A hajléktalanság nem egyenlő a lakástalansággal, lakhatási szegénységgel, az ennél összetettebb, komplex probléma. Az ember egészét, szociális, mentális, egészségi állapotát egyaránt érintő, a lakhatás elvesztésével együttesen járó összetett állapotról van szó. Fontos e komplex problémahalmazt együttesen kezelni. Ebből fakadóan a hajléktalan személyek többségének esetében csak a lakhatás elvesztésének a megelőzése, lakhatásuk újbóli biztosítása nem vezethet eredményre a hajléktalan léthez vezető összes kiváltó ok kezelése és az önálló életvitelre való képesség fejlesztése nélkül. A fentiek együttes kezelésére való törekvés segítheti az ellátórendszert abban, hogy a segítséget elutasító, attól vonakodó hajléktalan személyek esetében is sikeres szociális ellátás valósuljon meg. E komplex rendszernek egyik kulcsfontosságú eleme - mely a hajléktalan ellátás fundamentumát is biztosítja - az utcai szociális munka szolgáltatás.

Az utcai szociális munka olyan szolgáltatás, amely szinte folyamatosan jelen van az ellátási területen, az utcán segítségre szoruló egyének, csoportok felderítése, megkeresése, elérése, és az intézményi elhelyezés megszervezése céljából. Ebből adódóan az utcai szociális munkás egyik legfontosabb feladata az ellátási területen felmerülő problémahelyzetek, veszélyeztető körülmények felismerése, a segítségre szoruló, krízishelyzetben lévő egyénnel, csoporttal való kapcsolatfelvétel, majd a szükséges beavatkozások meghatározása, intézkedések megtétele.

Az utcai szociális munkás képzés alapvető célja, hogy hozzásegítse a szakterületen dolgozó munkatársakat a fentiekben már említett, a szakterületet érintő paradigmaváltás elfogadásában és formálja szakmai személyiségüket. Célja még, hogy olyan komplex elméleti és gyakorlati tudást adjon a szociális elláttórendszer e speciális területén, speciális célcsoporttal dolgozó, avagy a jövőben dolgozni kívánó munkatársak számára, amely felkészíti őket az ellátottakkal végzett munka nehézségeire, felvértezi őket a problémákkal, nehézségekkel való megküzdési stratégiák kialakításának gyakorlatával és elősegíti lelki egyensúlyuk megtartását. A képzés során a hallgatók megismerik az ügyfelek ellátására rendelkezésre álló eszközrendszert és annak alkalmazási lehetőségeit. Ezen ismeretek megszerzésével képessé válnak az utcai hajléktalanság komplex kezelésére, az utcán élő személyek reintegrációjának elősegítésére és szükség esetén az akut, életet vezsélyeztető helyzetek elhárítására.

A képzésben résztvevők szerezzenek ismereteket

- az utcai szociális munka céljáról, alapelveiről és fundamentumairól,
- az utcai szociális munka ellátórendszerben betöltött helyéről és szerepéről,
- az utcai szociális munkás személyiségéről, etikai ismeretekről,
- az utcán élő hajléktalan személyek demográfiai helyzetéről,
- az utcai életformákról, az utcán élő hajléktalan személyek sajátosságairól,
- a köz, vagy magánterületen, nem lakás céljára kialakított helyiségben, vagy substandard lakhatási körülmények között élők élekörülményeiről sajátosságairól,
- az utcai szociális munka célcsoportjához szorosan nem tartozó, de segítségre szoruló, utcán közterületen fellelhető egyéb devianciával redelkező csoportokról, személyekről,
- az ellátottak szociális, mentális és egészségügyi helyzetéről, állapotáról,
- az utcai szociális munkát és az ellátottakat, továbbá az elátottakkal való munkavégzést érintő szabályozásokról,
- a szolgáltatási tartalomról, jogszabályban meghatározott szolgáltatási elemekről és a végzendő tevékenységekről,
- a szakmai munka dokumentációjáról,
- az ellátottakat érintő szociális transzferekről, szociálpolitikai ösztönzőkről, a pénzbeli és természetbeni támogatások lehetőségeiről,
- a hajléktalan ellátórendszer egyes elemeiről, a hajléktalanokat közvetlenül ellátó, és az ellátásukban közvetetten érintett intézményrendszerről,
- az ellátottakkal, a TEAM tagjaival, munkatársakkal és civil személyekkel való kommunikációról,
- az utcai szociálismunka gyakorlati megvalósulásáról.

A KÉPZÉS INDOKLÁSA, SZABÁLYOZÁSÁNAK JOGI HÁTTERE

A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SZCSM rendelet (továbbiakban: R.) alapszolgáltatásként definiálja az utcai szociális munkát biztosító szolgálatok tevékenységét. Az R. 104. § (1) – (10) bekezdéseiben meghatározza az utcai szociális munka feladatait, valamint azt, hogy hol, milyen feltételek mellett jöhet létre, folytathatja tevékenységét, továbbá megfogalmazza célját is az alábbiak szerint:

104. § (1) „Az utcai szociális munka feladata az utcán, közterületen, nem lakás céljára szolgáló helyen élők életet vagy testi épséget veszélyeztető helyzetének megszüntetése, az életmóddal járó ártalmak csökkentése, a szociális és egészségügyi szolgáltatások és ellátások igénybevételének segítése és szervezése, a hajléktalan személyeket ellátó intézménybe vagy más szálláshelyre juttatás."

Az R. 2013. 07. 31-ig a feladatok megfelelő színvonalú ellátáshoz külön hatósági jellegű képzést írt elő az utcai szociális munkát végzők számára. Az R. a munkába állástól kezdve kétéves haladékot adott a már gyakorló utcai szociális munkát végzők számára arra, hogy a szükséges speciális tudást megszerezzék. Az utcai szociális koordinátor és az utcai szociális gondozó képzési kötelezettséget az 55/2013. (VII. 29.) EMMI rendelet 16.§ a) pontja 2013. augusztus 01-el hatályon kívül helyezte. Azóta az utcai szociális munka szolgálatot ellátó munkatársaknak e tevékenységre vonatkozó speciális képzésben nem kell részt venniük.

2013. óta mind a szolgáltatás, mind az azt előíró szabályozás, valamint a közterületen életvitelszerűen tartózkodó hajléktalan személyekre közvetve és közvetlenül is ható jogszabályok és az ellátotti kör is oly mértékű változáson ment keresztül – nem beszélve az egyes szolgálatok munkavállalói mobilitását is figyelembe vevő fluktuációjáról, és arról az R. szakképzettséget előíró változásáról, melynek eredményeképpen enyhültek a képesítési követelmények -, hogy a szakterületen tevékenységet folytatók számára ismételten szükségszerű kötelező képzés keretében biztosítani azt a speciális szaktudást, amelyet az utcai szociális munka megkövetel.

Különösen fontos változást jelent a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (a továbbiakban: Szabs. tv.) 2018. október 15-ei hatályba lépett módosítása, melynek eredményeképpen az életvitelszerű közterületen való tartózkodás szabálysértéssé, ezzel egyetemben szigorúan büntethetővé vált, így kitéve az együtt nem működő, vagy speciális elhelyezési szükséglete miatt elutasított hajléktalan személyeket a cselekmény elkövetéséből fakadó, elzárással is sújtható szankcióknak. Nevezett szabályozás változása olyan szükségszerű módszertani változásokat generál e szakmaterületet ellátó munkatársak számára, amelynek eredményeképpen az ellátottak minél hatékonyabb ellátórendszerbe való integrálása elengedhetetlen követelménnyé vált. Az ellátás során az azonnali beavatkozások (krízisintervenció) mellett a közterületi létet felszámoló, a társadalmi reintegrációt erősítő tevékenység kiemelt szerepet kap a jövőben. Mindezeken felül a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény 65/E. §-ban meghatározott ún. „vörös kód" riasztás is új, a korábbiaktól eltérő kötelezettségeket ró az utcai szociális munkásokra.

Fentieken túl új potenciális ügyfélcsoportok is megjelentek a közterületen tartózkodók között, akik többségében többes problémákkal küzdenek. Az elmúlt mintegy 10 év tapasztalatai alapján az alkoholproblémával rendelkezők mellett egyre nagyobb számban jelennek meg szerfogyasztók is, elsősorban az olcsón, és gyorsan hozzáférhető dizájner drogok fogyasztói. A szerfogyasztásból fakadó tömeges problémák kezelése ezért új feladatként jelent meg az elmúlt években. Ezen túlmenően a hajléktalan populáció elöregedése figyelhető meg, amely a jelenleginél nagyobb tájékozottságot követel bizonyos egészségügyi problémák felismerése, az arra vonatkozó reakciók megtétele terén.

Az intézményrendszer is folyamatos átalakuláson megy keresztül. A korábban alkalmazott standardok, megoldási mechanizmusok már nem feltétlenül alkalmasak arra, hogy az ellátottban erősítsék az intézményrendszerrel szembeni bizalmat, elősegítve a közterületi lét felszámolását. Megváltozott az ellátottak által igénybe vehető természetbeni és pénzbeli juttatások köre, és a segélyezés helyett a munkaalapú javadalmazás vált az elsődleges céllá. Megváltoztak a lakhatás megteremtéséhez való viszonyok is. Drágultak az albérletek, és az önkormányzatok által biztosított bérlakások sem nyújtanak alternatívát a hajléktalan személyek számára, mindazonáltal az egyes ellátottak - az elmúlt évek

tapasztalatait is figyelembe véve – a különböző hazai és Európai Uniós forrásokból finanszírozott módon könnyebben juthatnak képzéshez, ezáltal piacképes új tudáshoz is, ezzel növelve esélyüket az újbóli talpra állásra. Az elmúlt időszakban új szemléletmódok is megjelentek, melyek a hajléktalan személyek lakhatásba juttatását tűzik ki célul, és egyre nagyobb hangsúlyt kapnak a jövőben a hazai ellátás terén is (elsőként lakhatás projekt, szociális lakásügynökség stb.).

Mindezeket figyelembe véve a szakterület olyan, az ellátási irányokat befolyásoló módszertani változáson, és szükségszerű paradigmaváltáson megy keresztül, melynek eredményeképpen szükséges az utcai szociális munka tevékenységet folytatók számára, az aktualitásokat és a folyamatban lévő trendeket is figyelembe vevő kötelező képzés indítása. Az új tudással az utcai szociális munkát a gyakorlatban végzők hatékonyabban járulhatnak hozzá az ellátottak reszocializációjához, munkaerő piaci reintegrációjához, a közvetlen életveszély elhárításához, intézményen kívüli, vagy intézményes lakhatás biztosításához és szükség esetén az élethosszig tartó gondozás eléréséhez.

Törvények

- Magyarország Alaptörvénye
- A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény
- A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény

Miniszteri és Kormányrendeletek

- A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SZCSM rendelet,
- Az egyes szociális szolgáltatásokat végzők képzéséről és vizsgakövetelményeiről szóló 81/2004 (IX. 18.) ESZCSM rendelet,
- A szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatók, intézmények és hálózatok hatósági nyilvántartásáról és ellenőrzéséről szóló 369/2013. (X. 24.) Korm. rendelet
- a támogató szolgáltatás és a közösségi ellátások finanszírozásának rendjéről szóló 191/2008. (VII. 30.) Korm. rendelet.

A képzés megnevezése

UTCAI SZOCIÁLIS MUNKÁS KÉPZÉS

A KÉPZÉS SZERVEZÉSÉNEK FELTÉTELEI

A képzést a Slachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet szervezi.

KÉPZŐHELLYEL SZEMBENI ELVÁRÁSOK

Személyi feltételek

A képzésben szakmai tantárgyakat oktatóknak az Oktatási Programban (a továbbiakban: *OP*) feltüntetett szakmai képesítéssel kell rendelkezniük.

Tantárgyak szerinti bontásban:

Modulok, tantárgyak	Oktató szakmai képesítése
1.1. Az utcai szociális munkás	Utcai szociális munka szempontjából releváns felsőfokú végzettség, 5-8 éves szakmai tapasztalat, krízisautó, valamint speciális utcai gondozó szolgálat működtetésében való közreműködés.
1.2. Az utcai szociális munka célja, szemlélete	Utcai szociális munka szempontjából releváns felsőfokú végzettség, 5-8 éves szakmai tapasztalat, krízisautó, valamint speciális utcai gondozó szolgálat működtetlésében való közreműködés.
2.1. Életmentéstől az önállóságig I.	Utcai szociális munka szempontjából releváns felsőfokú végzettség, 5-8 éves szakmai tapasztalat, krízisautó, valamint speciális utcai gondozó szolgálat működtetlésében való közreműködés .
2.2. Életmentéstől az önállóságig II.	Utcai szociális munka szempontjából releváns felsőfokú végzettség, 5-8 éves szakmai tapasztalat, krízisautó, valamint speciális utcai gondozó szolgálat működtetlésében való közreműködés.
3.1. Az utcai szociális munka célcsoportja	Hajléktalan személyeket ellátó szervezettel önkéntes, vagy foglalkoztatási jogviszonyban álló tapasztalati szakértő bevonása mellett szociális munkás, szociálpolitikus, szociológus, szociálpedadógus, jogász, pszichológus felsőfokú végzettség mellett szakirányú továbbképzéssel és releváns szakmai tapasztalattal rendelkező személy.
3.2. Kliens? Ügyfél? Ellátott? Áldozat? Kivel találkozhat még az utcai szociális munkás? Nők fedél nélkül	Hajléktalan személyeket ellátó szervezettel önkéntes, vagy foglalkoztatási jogviszonyban álló tapasztalati szakértő bevonása mellett szociális munkás, szociálpolitikus, szociológus, szociálpedadógus, jogász, pszichológus felsőfokú végzettség mellett szakirányú továbbképzéssel és relevánss szakmai tapasztalattal rendelkező személy.
3.3. Az utcai életforma sajátosságai	Hajléktalan személyeket ellátó szervezettel önkéntes, vagy foglalkoztatási jogviszonyban álló tapasztalati szakértő bevonása mellett szociális munkás, szociálpolitikus, szociológus, szociálpedadógus, jogász, pszichológus felsőfokú végzettség mellett szakirányú továbbképzéssel és relevánss szakmai tapasztalattal rendelkező személy.
4.1. Az utcai szociális munka szolgáltatás alapelvei, irányelvei, jogszabályi háttere	Utcai szociális munka szempontjából releváns felsőfokú végzettség, szociális munkás, szociálpolitikus, szociológus, szociálpedadógus, jogász, hajléktalanellátás területén szerzett tapasztalat.
4.2. Az utcai szociális munka szolgáltatási elemei – főbb kapcsolódó tevékenységek	Utcai szociális munka szempontjából releváns felsőfokú végzettség, szociális munkás, szociálpolitikus, szociológus, szociálpedadógus, jogász, hajléktalanellátás területén szerzett tapasztalat.
4.3. A szakmai munka dokumentációja	Utcai szociális munka szempontjából releváns felsőfokú

	végzettség, szociális munkás, szociálpolitikus, szociológus, szociálpedadógus, jogász, hajléktalanellátás területén szerzett tapasztalat.
5.1. A hajléktalan ellátórendszer és perifériái	1. Oktató: Utcai szociális munka szempontjából releváns felsőfokú végzettség, 5-8 éves szakmai tapasztalat, krízisautó, valamint speciális utcai gondozó szolgálat működtetlésében való közreműködés. 2. Oktató: Intézményi ellátás szempontjából szempontjából releváns felsőfokú végzettség, szociális munkás, szociálpolitikus, szociológus, szociálpedadógus, jogász, hajléktalanellátás területén vezetői tapasztalat.
5.2. A támogatási rendszer. Ki mire jogosult és mi az, amit ténylegesen meg is kap? Területi különbségek a támogatási rendszer vonatkozásában	Utcai szociális munka szempontjából releváns felsőfokú végzettség, szociális munkás, szociálpolitikus, szociológus, szociálpedadógus, jogász, hajléktalanellátás területén vezetői tapasztalat.
5.3. A kommunikáció szerepe az utcai szociális munkában	Utcai szociális munka szempontjából releváns felsőfokú végzettség, szociális munkás, szociálpolitikus, szociológus, szociálpedadógus, pszichológus, Coach, jogász, hajléktalanellátás területén vezetői tapasztalat.
6.1. Az utcai szociális munkás lehetősége, kompetenciájának határai az ügyfelek egészségi állapotának menedzselésében I.	1. Oktató: Utcai szociális munka szempontjából releváns felsőfokú végzettség, 5-8 éves szakmai tapasztalat, krízisautó, valamint speciális utcai gondozó szolgálat működtetlésében való közreműködés. 2. Oktató: Egészségügyi területen szerzett felsőfokú végzettség (oxiológus orvos, mentőtiszt, diplomás ápoló).
6.2. Az utcai szociális munkás lehetősége, kompetenciájának határai az ügyfelek egészségi állapotának menedzselésében II.	1. Oktató: Utcai szociális munka szempontjából releváns felsőfokú végzettség, 5-8 éves szakmai tapasztalat, krízisautó, valamint speciális utcai gondozó szolgálat működtetlésében való közreműködés. 2. Oktató: Egészségügyi területen szerzett felsőfokú végzettség (oxiológus orvos, mentőtiszt, diplomás ápoló).
6.3. Hogyan viselkedik a szociális munkás? Az etikai kódex	Utcai szociális munka szempontjából releváns felsőfokú végzettség, 3-5 éves szakmai tapasztalat, szociális munkás, szociálpolitikus, szociológus, szociálpedadógus, pszichológus.
7.1. Intézménylátogatás I. (szakosított ellátások+nappali melegedő)	1. Oktató: Hajléktalan személyek alap és szakosított ellátása terén szerzett 5 éves szakmai tapasztalat és felsőfokú, valamint lehetőség szerint tereptanári végzettség. 2. Oktató: Utcai szociális munka szempontjából releváns felsőfokú végzettség, 5-8 éves szakmai tapasztalat.
7.2. Intézménylátogatás II. (hajléktalan személyek egészségügyi ellátása a hajléktalan ellátórendszeren belül - 24 órás EÜ centrum, lábadozó, kórház, szakrendelések)	1. Oktató: 24 órás egészségügyi centrum működtetésében szerzett szakmai tapasztalat és felsőfokú, valamint lehetőség szerint tereptanári végzettség 2. Oktató: Utcai szociális munka szempontjából releváns felsőfokú végzettség, 5-8 éves szakmai tapasztalat
7.3. Intézménylátogatás III. (speciális programok - diszpécserszolgálat, krízisautó, lakhatási programok stb.)	Hajléktalan ellátás területén szerzett 3-5 éves szakmai tapasztalat, Regionális diszpécserszolgálat és krízisautó szolgálat müködtetésében szerzett tapasztalat, felsőfokú végzettség.
8.1. Összefoglaló háttér-szeminárium	Szupervízor

Tárgyi feltételek

Az oktató helyiségeknek meg kell felelniük a nemzeti szabványban vagy a nemzeti szabvánnyal azonos, illetve azzal egyenértékű építési és műszaki előírásokban foglaltaknak, továbbá az építésügyi, a tűzvédelmi, az egészségvédelmi, a munkavédelmi jogszabályokban előírt követelményeknek és a közegészségügyi előírásoknak.

I.	**Helyiségek**	**Mennyiségi mutató**	**Megjegyzés**
1	Tanterem/előadóterem	Képzési helyszínenként és csoportonként 1 db	A terem alapterülete min.: 1,5 m^2/fő
2	WC helyiség	Képzési helyszínenként min. 1 db (résztvevők létszámának figyelembevételével)	Szükség szerint Akadálymentesített (fogyatékkal élő résztvevő esetén)
3	Adminisztrációs iroda és irattár	Intézményenként 1 db	
Helyiségek bútorzata, egyéb berendezési tárgyai			
II	**Eszköz, berendezés**	**Mennyiségi mutató**	**Megjegyzés**
4	**Tanfolyam típusú továbbképzéseknél: Tanulóasztalok** Egyéb típusú továbbképzéseknél: szükség szerint	Résztvevők létszámának figyelembevételével	Szükség szerint akadálymentesített berendezési tárgyak (fogyatékkal élő résztvevő esetén)
5	Tanári/előadói asztal	Tantermenként/előadótermenként 1 db	
6	Székek vagy írólapos székek	Résztvevők/oktatók létszámának figyelembevételével	
7	Tábla és/vagy flipchart	Tantermenként/előadótermenként 1 db	
8	Számítógép internet hozzáféréssel	Tantermenként	
9	Álló- és mozgóképvetítő eszköz/projektor	Tantermenként	
10	Egyéb eszközök	flipchartpapír, vetítővászon, mágneses letörölhető tábla, papírok, filctollak	

A KÉPZÉS FELÉPÍTÉSE

A képzési program célja

Az utcai szociális munkás képzés alapvető célja, hogy hozzásegítse a szakterületen dolgozó munkatársakat a fentiekben már említett, a szakterületet érintő paradigmaváltás elfogadásában és formálja szakmai személyiségüket. Célja még, hogy olyan komplex elméleti és gyakorlati tudást adjon a szociális elláttórendszer e speciális területén, speciális célcsoporttal dolgozó, avagy a jövőben dolgozni kívánó munkatársak számára, amely felkészíti őket az ellátottakkal végzett munka nehézségeire, felvértezi őket a problémákkal, nehézségekkel való megküzdési stratégiák kialakításának gyakorlatával és elősegíti lelki egyensúlyuk megtartását.

A program célcsoportja

Az R. 2. sz. mellékletének IV. pontja értelmében az utcai szociális munkát biztosító szolgálatot minimum két fő szociális munkatárs és/vagy segítő látja el. Jelenleg 99, a Slachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézettel szerződéses jogviszonyban álló, pályázat útján finanszírozott utcai szociális munkát biztosító szolgálat működik Magyarországon. Mindezt figyelembe véve minimum 198 fő folytat utcai szociális munka tevékenységet. E képzés számukra nyújt ismereteket az utcán, közterületen, substandard lakhatási körülmények között életvitelszerűen tartózkodó, élő hajléktalan személyek ellátása, emeltebb szintű életkörülményeinek megszervezése érdekében.

A képzés során megszerezhető kompetenciák

A képzés során a hallgatók megismerik az ügyfelek ellátására rendelkezésre álló eszközrendszert és annak alkalmazási lehetőségeit. Ezen ismeretek megszerzésével képessé válnak az utcai hajléktalanság komplex kezelésére, az utcán élő személyek reintegrációjának elősegítésére és szükség esetén az akut, életet veszélyeztető helyzetek elhárítására.

A képzési idő

Modulok, tantárgyak	Óraszám(óra)*	
	Elmélet	Gyakorlat
1. Modul: Az utcai szociális munka fundamentumai, az utcai szociális munkás személyisége, az utcai szociális munka helye és szerepe az ellátórendszerben		
1.1. Az utcai szociális munkás	4	0
1.2. Az utcai szociális munka célja, szemlélete	4	0
2. Modul: Az utcai szociális munka alapjai		
2.1. Életmentéstől az önállóságig I.	4	0
2.2. Életmentéstől az önállóságig II.	0	4
3. Modul: Az utcai életformák		
3.1. Az utcai szociális munka célcsoportja	3	0
3.2. Kliens? Ügyfél? Ellátott? Áldozat? Kivel találkozhat még az utcai szociális munkás? Nők fedél nélkül	3	0
3.3. Az utcai életforma sajátosságai	4	0
4. Modul: Az utcai szociális munka szakmai működése és az azt támogató jogszabályi környezet		
4.1. Az utcai szociális munka szolgáltatás alapelvei, irányelvei, jogszabályi háttere	2	0
4.2. Az utcai szociális munka szolgáltatási elemei – főbb kapcsolódó tevékenységek	4	0
4.3. A szakmai munka dokumentációja	0	2
5. Modul: Az intézményi ellátás és a szociális munkás		
5.1. A hajléktalan ellátórendszer és perifériái	2	0
5.2. A támogatási rendszer. Ki mire jogosult és mi az, amit ténylegesen meg is kap? Területi különbségek a támogatási rendszer vonatkozásában	3	0

5.3. A kommunikáció szerepe az utcai szociális munkában	0	3
6. Modul: Az utcai szociális munka határterületei, az utcai szociális munka etikai kódexe		
6.1. Az utcai szociális munkás lehetősége, kompetenciájának határai az ügyfelek egészségi állapotának menedzselésében I.	3	0
6.2. Az utcai szociális munkás lehetősége, kompetenciájának határai az ügyfelek egészségi állapotának menedzselésében II.	0	3
6.3. Hogyan viselkedik a szociális munkás? Az etikai kódex	0	2
7. Modul: A hajléktalan személyeket ellátó intézményrendszer		
7.1. Intézménylátogatás I. (szakosított ellátások+nappali melegedő)	2	6
7.2. Intézménylátogatás II. (hajléktalan személyek egészségügyi ellátása a hajléktalan ellátórendszeren belül - 24 órás EÜ centrum, lábadozó, kórház, szakrendelések)	2	6
7.3. Intézménylátogatás III. (speciális programok - diszpécserszolgálat, krízisautó, lakhatási programok stb.)	2	6
8. Modul: Összefoglaló háttér-szeminárium		
8.1. Összefoglaló háttér-szeminárium	0	6
Összesen: 42 óra elmélet, 38 óra gyakorlat	**42 óra**	**38 óra**

** Megjegyzés: az óraszámot tanórának tekintjük, így 1 tanóra = 45 perc.*

KÖVETELMÉNYRENDSZER

A képzés bemeneti követelményei

Utcai szociális munkát biztosító szolgálatnál szociális munkatárs és/vagy segítő munkakörben foglalkoztatott munkavállaló.

A részvétel követelményei

Maximális hiányzás mértéke a program időtartamának 10% - a.

A részvétel igazolása az oktatók által vezetett jelenléti ív ellenjegyzésével történik.

A fenti 2 feltétel együttes megléte esetén bocsátható a résztvevő záróvizsgára.

Vizsgakövetelmények

A záróvizsga szóbeli és írásbeli vizsga együttesen. A hallgatók az elméleti modulok tartalmából modulonként 5 kérdéses, összesen 30 kérdésből álló egyszerű választásos tesztsort kapnak, melynek kitöltésére 30 perc áll rendelkezésre. A tesztsor kiértékelése helyben történik, a hallgató 60%-os eredményességet követően bocsájtható szóbeli vizsgára. A hallgató a modulokon elhangzott ismeretek és egy választott modul ismeretanyagának felhasználásával otthonában esetleírást készít, melyet előzetesen a záróvizsga időpontját megelőző 10. napig megküld a vizsgabizottság részére. A hallgató az elkészített dolgozatot a szóbeli vizsga keretében az elsajátított elméleti ismeretek felhasználásával bemutatja, továbbá rövid kitekintést ad a szakmai jövőjével, a szakmában betöltött jövőbeni szerepével kapcsolatosan. A vizsga keretében a hallgatók számot adnak a kialakult készségeikről. A szóbeli vizsga alkalmával az esettel kapcsolatos elméleti kérdések kifejtése is megtörténik.

A záróvizsga értékelése

1. A záróvizsgát a képzés befejezését követő *30 napon belül* kell megszervezni. A jegyzőkönyv vezetését minden esetben a képzés szervezésével megbízott intézmény képviselője végzi.
2. A vizsgabizottság három főből áll: 1 fő vizsgaelnök, 2 fő vizsgabizottsági tag. A vizsgabizottság tagjai: oktató(k), a képzésszervező képviseletét ellátni jogosult személy (a képzésszervező részéről max. 1 fő).
3. A vizsgabizottság elnökét a szociális ágazat irányítását végző miniszter kéri fel. Az elnöki tisztet olyan személy töltheti be, aki az adott terület szaktekintélye, vagy az Oktatási Program megírásában, szakmai szerkesztésében, lektorálásában kiemelkedően tevékenykedett. A képzés szervezésével megbízott intézmény javaslatot tehet a vizsgaelnök személyére.
4. A tagokat az adott képzés vezetője jelöli ki, egyeztetve a képzés szervezésével megbízott intézmény képviselőjével. A vizsgabizottság tagjai olyan személyek lehetnek, akik az adott képzésben meghatározó tárgyakat oktatnak. Vizsgabizottsági tag lehet még az a személy, aki az adott képzésben más képzési helyszínen meghatározó tárgyat oktat.

A záróvizsga eredménye lehet:
- kiválóan megfelelt (90 – 100%),
- jól megfelelt (80 – 89%),
- megfelelt (60 – 79%),
- nem felelt meg (0 – 59%)

Javító-és pótlótvizsga

A képzésben résztvevő a képzés lezárását követően egy éven belül pótvizsgát tehet.

Felmentések kezelése

A képzés alól felmentés nem adható.

A képzés által nyújtott képesítés

A képzésben részt vevő“Utcai szociális munkás”tanúsítvány kap.

A KÉPZÉSI PROGRAM MODULJAI

1. Modul: Az utcai szociális munka fundamentumai, az utcai szociális munkás személyisége, az utcai szociális munka helye és szerepe az ellátórendszerben

Modul célja: A modul célja lehetőséget biztosítani a résztvevőknek, hogy a képzés megkezdése előtt lássák a helyüket a segítő rendszerben, és el is tudják helyezni magukat a szociális ellátások térképén.

A modul tantárgyai:
1.1. Az utcai szociális munkás (4 tanóra elmélet)
1.2. Az utcai szociális munka célja, szemlélete (4 tanóra elmélet)

A tantárgy neve: 1.1. Az utcai szociál is munkás

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó módok, jellemzők: interaktív előadás

Óraszám: 4 tanóra elmélet

A tantárgy célja: A tantárgy célja, hogy megismertesse az utcai szociális munka környezetét, az utcai munkát végző munkatársakat érő közvetett és közvetlen külső hatások vizsgálatával. Bemutassa az utcai munka végzéséhez szükséges legfontosabb készségeket, és hozzásegítse a résztvevőket, hogy önismeretükön keresztül önmagukat is meghatározhassák az utcai szociális munka területén.

A tantárgy rövid tartalma: Az utcai szociális munkás más szociális területen dolgozó munkatársakhoz hasonlóan legfőképpen saját személyiségével dolgozik. Éppen ezért fontos, hogy tudatosan karban tartsa önmagát, fenntartsa motivációját és a segítés melletti elköteleződését, melyhez kérheti akár szupervízor vagy egyéb szakember bevonását és segítségét is. Saját készségei és képességei megismerésével, valamint az utcai szociális munka eszközrendszerének felhasználásával válikakalkmassá a hatékony munkavégzésre.

- A tantárgy példákon keresztül fejti ki az utcai szociális munkásra vonatkozó attitűdötés személyiségjellemzőket, az alapoktól kezdve bemutatja, hogy miért fontosak ezek a személyiségjegyek és készségek, illetve mit okoz az ellátottakkal való munkában mindezek hiánya
- Nyitott, kommunikatív, kapcsolatkereső személyiség: miért fontos? hiánya mit okozhat?
- Szolidáris, empatikus személyiség: miért fontos? hiánya mit okozhat?
- Segítő támogató személyiség: miért fontos? hiánya mit okozhat?
- Jó konfliktuskezelő, nyugodt, stressztűrő: miért fontos? hiánya mit okozhat?
- Jó szervező, irányító: miért fontos? hiánya mit okozhat?

A tananyag bemutatja, hogy az utcai szociális munkás jó kapcsolatteremtő készségével hogyan tudja megszólítani az embereket, valamint rávilágít arra, hogy hogyantudja elnyerni ügyfelei bizalmát. Rávilágít arra a tényre is, hogy elengedhetetlen az utcai szociális munkásés az ügyfélközötti bizalmi kapcsolat kialakítása az eredményes gondozás érdekében, megoldhatatlannak tűnő helyzetekben is próbál megoldásra törekedni.

A tanóra során tisztázandó fogalmak:

- ki az utcai szociális munkás?
- empátia
- bizalmi kapcsolat
- érzékenyítés
- személyiségfejlesztés
- rugalmasság
- alkalmazkodóképesség
- problémafelismerés

Kötelező szakirodalom:

- A szociális munka alapjai 2019, dr. Kozma Judit, Miskolci Egyetem BTK Alkalmazott Társadalomtudományok Intézete

Ajánlott szakirodalom:

- Fekete Sándor (1991): Segítő foglalkozások kockázatai - a helfer szindróma és a burnout jelenség. Psychiátria Hungarica
- A szociális munka elmélete és gyakorlata I. Az általános szociális munka (szerkesztette: B. Talyigás Katalin – Hegyesi Gábor)

Jogszabályok:

- A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SZCSM rendelet

A tantárgy neve: 1.2. Az utcai szociális munka célja, szemlélete

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó módok, jellemzők: interaktív előadás

Óraszám: 4 tanóra elmélet

A tantárgy célja: A tantárgy célja, hogy gyakorlati példákon keresztül bemutassa az utcai szociális munka szemléletét, és érzékeltesse a segítői identitás fontosságát, a szociális szakember saját személyiségéből kiinduló attitűdök helyét, szerepét.

A tantárgy rövid tartalma: A hallgató megismeri az utcai szociális munka társadalmi környezetét. Utcai szociális munka helye a hajléktalanellátásban:

- A tantárgy bemutatja az utcai szociális munka kiemelt jelentőségét a hajléktalanellátás rendszerében. Az eredményes utcai szociális ellátás megfelelő segítséget nyújt a rászoruló személyek élethelyzetének javítása érdekében és a szükségletek szerint irányítja a további támogatások felé, melyek hozzásegítik a gondozottat a társadalmi visszailleszkedés eléréséhez.
- Hajléktalan ellátás alappillérét az utcai szociális munka és a jól felkészült, kiegyensúlyozott és a segítés iránt elkötelezett utcai szociális munkások adják. Jelentős hányadban az utcai szociális munkás találkozik először a hajléktalan emberekkel, ezért fontos, hogy az első találkozáskor a rászoruló milyen segítséget kap, milyen benyomást szerez.
- A legnehezebben kezelhető, legösszettebbélethelyzetek többségében az utcán élők körében jelentkeznek. Az Intézményből kiszoruló, vagy az intémzényi ellátást elutasító, az átlagosnál nehezebben kezelhető ügyfelek többnyire – akár hosszú távra is -kiesnek az intézményi ellátás keretei közül. A tananyag valós, a területen megtapasztalt történeteken keresztül világít rá, melyek azok az események, melyek megoldhatatlannak tűnő helyzeteket eredményeznek.
- A tantárgy bemutatja és részletezi azon eszközök széles tárházát és rendszerét, amelyek segíthetik a hatékony és eredményes munkavégzést az utcai szociális munka területén.
- Az utcai szociális munka háttérintézménnyel, illetve a nélkül. Milyen előnyei, hátrányai lehetnek a háttérintézménynek?

A tanóra során tisztázandó fogalmak:

- az utcai szociális munka
- eszközrendszer
- kapcsolatrendszer
- kapcsolódási pontok
- együttműködés
- formális, informális
- ajánlott, kötelező
- TEAM munka
- krízisidőszak
- krízisellátás

Kötelező szakirodalom:

- A szociális munka alapjai 2019, dr. Kozma Judit, Miskolci Egyetem BTK Alkalmazott Társadalomtudományok Intézete

Ajánlott szakirodalom:

- Fekete Sándor (1991): Segítő foglalkozások kockázatai - a helfer szindróma és a burnout jelenség. Psychiátria Hungarica
- A szociális munka elmélete és gyakorlata I. Az általános szociális munka (szerkesztette: B. Talyigás Katalin – Hegyesi Gábor)

Jogszabályok:

- A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SZCSM rendelet
- A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény
- Magyarország költségvetési törvénye
- A támogató szolgáltatás és a közösségi ellátások finanszírozásának rendjéről szóló 191/2008. (VII. 30.) Korm. rendelet

2. Modul: Az utcai szociális munka alapjai

Modul célja: A modul célja, hogy megismertesse a hallgatót az utcai szociális munka múltjával, jelenével a fejlődés útja során feltárt buktatókkal, és a lehetséges jövőbeli irányokkal, a szakterület változásaival, az ügyfélkör érdekeit folyamatosan szem előtt tartó fejlődésével és a szolgáltatás során elérendő célok megfogalmazásával. Célja továbbá, hogy gyakorlati keretek között segítse a hallgatót a beavatkozási lehetőségek feltárásában.

A modul tantárgyai:
2.1. Életmentéstől az önállóságig I. (4 tanóra elmélet)
2.2. Életmentéstől az önállóságig II. (4 tanóra gyakorlat)

A tantárgy neve: 2.1. Életmentéstől az önállóságig I.

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó módok, jellemzők: interaktív előadás

Óraszám: 4 tanóra elmélet

A tantárgy célja: A tantárgy célja, hogy megismertesse a hallgatót az utcai szociális munka múltjával, jelenével és a lehetséges jövőbeli irányaival, a szakterület változásaival, az ügyfélkör érdekeit folyamatosan szem előtt tartó fejlődésével és a szolgáltatás során elérendő célok megfogalmazásával.

A tantárgy rövid tartalma: Hajléktalanság problémáját az elmúlt évtizedek erőfeszítése ellenére nem sikerült megnyugtatóan megoldani. A probléma kezelésére a szakma által is több mint egy évtizede hangoztatott paradigmaváltásra van szükség. E szemléletváltozás alapját napjainkra már a hajléktalanságból kivezető utak keresése jelenti, mely az intézményrendszer átalakítását, új innovatív szolgáltatások bevezetését, alternatív lakhatási megoldások kínálatát is magában foglalja. A hajléktalanság természetesen összetett probléma, és a helyzet krízisalapú kezelése, a kizárólag a kihűléstől védő intézkedések, a sokszor nem megfelelő minőségű menedékhelyek összességében inkább konzerválják, mintsem hosszú távon megoldanák az utcán élők többségének helyzetét. Rendkívül fontos, hogy az utcai szociális munka területén is elinduljon egyfajta szemléletmód váltás, ami később egyre erősebben hat az intézményes ellátásra. A tantárgy a résztvevők tudatos munkavégzésének, munkaszervezésének erősítése céljából rávilágit arra, hogy miként és miért rögzülnek bizonyos tevékenységek, és miért nehéz a szemléletformálás és az új szemlélet kialakítása.

A tanóra során tisztázandó fogalmak:
- komfortzóna
- tanult tehetetlenség
- Feladatellátás vagy segítés?
- Mit jelent az életmentés és mit jelent az önállóság?
- Irányító és támogató beavatkozás?
- Sokkal több munka-e a valóságos segítés?
- Milyen eszközök és szolgáltatások szükségesek?
- segítő meghallgatás
- hospitalizáció

Kötelező szakirodalom:
-

Ajánlott szakirodalom:

- Pattyán László – Lőrincz Norbert – Szoboszlai Katalin: Az utcai szociális munka jelene és dilemmái. Hajszolt Hírlap, 1998. május–június.
- Oross Jolán - A hajléktalanság kezelése Magyarországon. Kézikönyv a szociális munka gyakorlatához, Szociális Szakmai Szövetség, Budapest, 2001.
- Kovács Eszter – Cserné Adermann Gizella Tanult tehetetlenség, állóképesség, önbeteljesítő jóslat,
- Tudásmenedzsment 7. évf. 2. sz. (2006.)
- Atkinson, R. C., Hilgard, E. (2005): Pszichológia. Budapest: Osiris Kiadó.

Jogszabályok:

-

A tantárgy neve: 2.2. Életmentéstől az önállóságig II.

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó módok, jellemzők: gyakorlat. Cél: gyakorlati elemekkel megismertetni az elméleti oktatáson hallottakat

Óraszám: 4 tanóra gyakorlat

A tantárgy célja: A tantárgy célja, hogy gyakorlati keretek között segítse a hallgatót a beavatkozási lehetőségek feltárásában, megismerésében. Gyakorlati keretek között gyakorolva átérezzék és elsajátítsák egyes lépések gyakorlati hasznát.

A tantárgy rövid tartalma: *„Kéne, de…"* – ez a legtipikusabb szófordulat, ami arra utal, hogy itt az ideje tágítani a komfortzónát, de valamiféle láthatatlan szálak még mindig oda kötnek, és nem hagynak kimozdulni. A tantárgy gyakorlati módon mutatja be miért maradunk a komfortzónában akkor is, ha már szűk a hely benne.
A gyakorlat során megismerhetik a hallgatók, hogy melyek a „segítő meghallgatás" követelményei, és hogyan működik a segítő meghallgatás?
Gyakorlat során megismerik a hallgatók a különböző magatartású és szükségletű „nehéz" ügyfelek típusait, a velük történő segítő munka és stílusváltó tanácsadás alapjait.

A tanóra során tisztázandó fogalmak:

- komforzóna
- segítő kapcsolat
- segítő meghallgatás
- passzív hallgatás
- irányító beavatkozás
- támogató beavatkozás
- közös célmeghatározás

Kötelező szakirodalom:

-

Ajánlott szakirodalom:

- https://www.urban-eve.hu/2021/05/26/komfortzona-jelentese/
- https://kathaz.hu/wp-content/uploads/2018/09/Treningkonyv.pdf
- Radoszáv Miklós: Gondolatok az utcai gondozásról. In: Kézikönyv a szociális munka gyakorlatához, Szociális Szakmai Szövetség, Budapest, 1996.

Jogszabályok:

-

3. Modul: Az utcai életformák

Modul célja: A modul célja, hogy a képzésben részvevőkkel megismertesse az utcai élet sajátosságait, és a célcsoport szükségleteit. Bemutatja a hajléktalan lét komplexitását, melyben kifejti, hogy a hajléktalanság nem csak a lakóhely hiányát jelenti. Részletezi továbbá a hajléktalanná válás felé vezető utakat, a mentális, egészségi, szociális, szocializációs, és társadalmi tényezőket.

A modul tantárgyai:

3.1. Az utcai szociális munka célcsoportja (3 tanóra elmélet)
3.2. Kliens? Ügyfél? Ellátott? Kivel találkozhat még az utcai szociális munkás? Nők fedél nélkül (3 tanóra elmélet)
3.3. Az utcai életforma sajátosságai (4 tanóra elmélet)

A tantárgy neve: 3.1. Az utcai szociális munka célcsoportja

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó módok, jellemzők: interaktív előadás

Óraszám: 3 tanóra elmélet

A tantárgy célja: A tantárgy célja, hogy választ adjon az alábbi kérdésekre: Ki a hajléktalan ember és kivel foglalkozik az utcai szociális munkás, továbbá célja, hogy bemutassa az utcai hajléktalanságot, a hajléktalan emberek tipológiáját, a szakirodalmon keresztül a szakterületen szerzett tapasztalok felhasználásával.

A tantárgy rövid tartalma: Az utcai szociális szolgáltatás azoknak az embereknek nyújt elsősorban azonnali, avagy szükségletüknek megfelelő segítséget, akik mindennapjaikat, vagy annak egy részét életvitelszerűen közterületen töltik. A tantárgy bemutatja, hogy az utcai szociális munkás kikkel foglalkozik, részletezi az egyes ügyfélcsoportok általános jellemzőit. Bemutatja, hogyan változtak az ügyfélcsoportok, milyen új ellátási szükségletek jelentek meg az elmúlt években a közterületeken.
Élethelyzetük és szolgáltatási igényeik szerint a hajléktalan emberek következő csoportjait különböztethetjük meg:

- „A legkiszolgáltatottabbak azok, akik súlyos egészségügyi, mentális problémákkal küzdenek. Gyakori közöttük a fogyatékosság, szenvedélybetegség. Általában ők azok, akikkel a társadalom tagjai leggyakrabban találkoznak, és akikkel a hajléktalan embereket általában azonosítják.
- Részben munkaképes, tartósan utcán élők, akiknek gyakran munkájuk, vagy egyéb forrásból származó jövedelmük is van, igyekeznek életüket valamilyen rendbe szervezni, a szállókat és egyéb szolgáltatásokat is gyakran igénybe veszik.
- Frissen utcára kerülők, akik még nem alkalmazkodtak a hajléktalan életformához, és bár komoly krízishelyzetként élik meg a lakhatás elvesztését, bizonyos segítséggel, vagy akár anélkül is képesek lennének az önálló életvitel kialakítására.” 1
- Erdőben, külterületen felépített, vagy meglévő ingatlanokban, sátrakban önálló háztartást vezető, de hajléktalan életformát követő személyek.
- Hajléktalanság peremén, mélyszegénységben élő rászoruló egyének, családok.

A tanóra során tisztázandó fogalmak:

- Ki a hajléktalan?
- Hajléktalan, otthontalan, fedél nélküli
- Tipológia
- Közterület
- Substandard
- Időszakos hajléktalanság
- Szenvedélybeteg, pszichiátriai beteg, fogyatékkal élő

Kötelező szakirodalom:

[1] *Lásd részletesen Hajléktalanügyi teendők 2015.(http://www.hajlekot.hu/dokumentumok/hut/hut4.0.pdf)*

- A szociális munka alapjai 2019, dr. Kozma Judit, Miskolci Egyetem BTK Alkalmazott Társadalomtudományok Intézete
- Bakos Péter – Győri Péter (ford.): ETHOS – A hajléktalanság és lakhatásból való kirekesztettség európai tipológiája. FEANTSA. http://www.refomix.hu/cikkek/ETHOS_hungary.pdf

Ajánlott szakirodalom:
- A szociális munka elmélete és gyakorlata I. Az általános szociális munka (szerkesztette: B. Talyigás Katalin – Hegyesi Gábor)
- Albert Fruzsina – Dávid Bea: Ha elszakad a háló… A hajléktalanság kapcsolathálózati megközelítésben.
- Bényei Zoltán – Gurály Zoltán – Győri Péter – Mezei György: Tíz év után. Esély, 2000/1.

Jogszabályok:
- A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SZCSM rendelet
- Magyarország Alaptörvénye
- A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény
- A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény

Ajánlott film:
- A halászkirály legendája / The fisher king
- Füredi Zoltán - Villanegyed

A tantárgy neve: 3.2. Kliens? Ügyfél? Ellátott? Kivel találkozhat még az utcai szociális munkás? Nők fedél nélkül

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó módok, jellemzők: interaktív előadás

Óraszám: 3 tanóra elmélet

A tantárgy célja: Mennyire befolyásolja a célcsoport elnevezése a szociális munkát? Az elnevezés „stigmatizál”? A tantárgy célja bemutatni, az első kapcsolatfelvétel jelentőségét, a segítői környezet kialakításának sajátosságait és az utcai esetmunka alapjait abból az aspektusból, hogy az utcai szociális munkás miként tekint a célcsoportra. A tantárgy bemutatja a nőkkel végzett szociális munka sajátosságait,továbbá ismereteket nyújt az utcai szociális munka célcsoportjába közvetlenül nem tartozó, a fedélnélkülséggel nem érintett, de hosszabb rövidebb ideig közterületen tartózkodó, segítségre szoruló személyekkel csoportokkal kapcsolatban, mint például a prostituáltak, pszichiátriai- és szenvedélybetegek, fogyatékkal élő személyek, idős, demens személyek és csellengő gyermekek.

A tantárgy rövid tartalma:
- A hajléktalanságból eredő depriváltságkezelésére a szakma által több mint egy évtizede hangoztatott paradigmaváltásra van szükség. Egy olyan szemléletváltásra, mely a hajléktalanságot már nem pusztán egy végállomásnak, a hajléktalan embereket nem pusztán ápolásra szoruló, vagy éppen elrejtendő, kitaszított embereknek tekinti, hanem egy olyan egyéni és társadalmi helyzetnek, melyből még lehetséges a kiút, lehetséges a visszaút, az integráció a hajlékkal rendelkezők társadalmába. Ennek megfelelően a szolgáltatói szemlélet megvalósítása irányába mozdul el az utcai szociális munka, mely maga után vonja a célcsoport megnevezésének és a megnevezés mögött rejlő attitűdnek az elengedhetetlen változását. A tananyag e szemléletváltozás eléréséhez nyújt segítséget gyakorlati példákon keresztül.
- A nők és férfiak sajátos élethelyzetéből adódóan különbségek bemutatása az utcai szociális munka során.
- A tantárgy rávilágít arra, hogy az utcai szociális munkásnak jelzőrendszeri kötelezettségeiből fakadóan a fedél nélküliséggel nem érintett egyéb segítségre szorulő személyek, avagy csoportok tekintetében milyen feladatai lehetnek, illetve az életet veszélyeztető krízishelyzetben kompetenciahatárait figyelembevéve milyen szükséges mértékű beavatokozást kell megtennie.

A tanóra során tisztázandó fogalmak:

- kliens
- ügyfél
- ellátott
- gondozott
- rászoruló
- bántalmazás
- kiszolgáltatottság
- társfüggőség
- nemek közötti élettani és mentális eltérések
- fogyatékos személy
- prostitúció
- csellengő fiatalok
- idős, demens személyek
- pszichiátriai és szenvedélybetegség

Kötelező szakirodalom:

- A szociális munka alapjai 2019, dr. Kozma Judit, Miskolci Egyetem BTK Alkalmazott Társadalomtudományok Intézete

Ajánlott szakirodalom:

- A szociális munka elmélete és gyakorlata I. Az általános szociális munka (szerkesztette: B. Talyigás Katalin – Hegyesi Gábor)
- Szoboszlai Katalin, Nők fedél nélkül, utak a hajléktalanságba - PhD disszertáció, 2009 ELTE
- Szoboszlai – Fábián Gergely – Hüse Lajos? Hogyan válnak áldozattá a hajléktalanok, Esély, 2008/4
- Oross Jolán (szerk.): Apró lépésekben… Szenvedélybetegség, hajléktalanság, rehabilitáció. Szociális és Családügyi Minisztérium, Budapest, 2000. Periferia Seria 7.

Jogszabályok:

- A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SZCSM rendelet
- Magyarország Alaptörvénye
- A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény
  A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény

Ajánlott film:

- Árnyékkör

A tantárgy neve: 3.3. Az utcai életforma sajátosságai

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó módok, jellemzők: interaktív előadás

Óraszám: 4 tanóra elmélet

A tantárgy célja: A tantárgy célja, hogy a képzésben részvevőkkel megismertesse az utcai élet sajátosságait. A hajléktalan életutak jellemzői, állomásai, az utcai élet alternatívái. Közösségek és magányosság? Melyek az utcai élet alternatívái? Megélhetés az utcán. Mi köti az embereket az utcához, és mi tartja őket távol az intézményektől? Addikciók, devianciák.

A tantárgy rövid tartalma: A tantárgy során a hallgatók megismerik az eltérő utcai életforma sajátosságaira épülő eltérő eszközrendszerrel és attitűddel végzett szociális munka feladatait. Megtanulnak adekvát válaszokat adni az egyes eltérő élethelyzetekben lévők problémáira, szükségleteire. Cél az egyéni szükségletekre épülő gondozás megvalósítása, figyelembe véve az utcai szociális munka azon alapvetését, hogy „végállomás” az önálló életvitel és a többségi társadalomba való visszailleszkedés. Ennek megvalósulása érdekében szükséges a hallgatót felkészíteni arra, hogy képessé válljon az egyént környezetével együttesen, holisztikus szemléletű gondozásban részesíteni, és

felismerni azokat a helyzeteket, amikor a végső cél eléréséhez vezető hosszú úton, rövidebb távú részcélok közös meghatározása is szükséges a motiváció fenntartása érdekében. A hallgató megismeri az egyes hajláktalan életformákat, ennek sajátosságait, előnyeit, hátrányait, az egyes életformák egymáshoz való viszonyát, az utcai lét kialakulásának és fennmaradásának okait.

A tanóra során tisztázandó fogalmak:

- társfüggőség
- utcai lét
- csoportos hajléktalanság
- áldozat szerep
- pszichiátriai és szenvedélybetegség
- addikció
- magányos hajléktalanság
- holisztikus szemléletmód

Kötelező szakirodalom:

- Dr. Győri Péter (2020): A hajléktalanellátó szolgáltatások jelenléte és szerepe a hajléktalan helyzetbe került emberek életében. Vizsgálat a hajléktalanok átmeneti szállóit igénybe vevők körében. Munkaanyag. Budapest, 2020.
- Dr. Győri Péter (2006): Kirekesztettek a városközpontban.

Ajánlott szakirodalom:

-

Jogszabályok:

-

Ajánlott filmek:

- Gyomok között - Ironweed
- Az élet büdös - Life Stinks
- Viszlát, Bajnok! - Resurrecting the Champ
- Hol fogunk ma aludni
- Erdőlakók
- A boldogság nyomában / The pursuit of happyness

4. Modul: Az utcai szociális munka szakmai működése és az azt támogató jogszabályi környezet

Modul célja: A Modul célja, hogy a hallgató megismerje az utcai szociális szolgáltatás feladatait, a szociális munka eszközrendszerét és a szolgáltatás kapcsolati rendszerét, működtetésének feltételeit, a működés alapjául szolgáló jogszabályi kereteket és jogszabályhelyeket, és az életvitelszerű közterületen való tartózkodás feladását elősegítő, az ellátott ellátórendszerbe vetett bizalmát erősítő tevékenységeket egyaránt. A tantárgy célja továbbá, hogy bemutassa az adott ellátási terület helyi adottságaira reagáló utcai szociális szolgáltatás szakmai tevékenységét, amelyben részletesen kifejtésre kerülnek a biztosítandó szolgáltatási elemek is. A tantárgyban foglaltak megismertetik a hallgatót, az ellátórendszert és ügyfélcsoportjukat támogató hazai és EU-s pályázati lehetőségekkel.

A modul tantárgyai:

4.1. A szolgáltatás alapelvei, irányelvei, jogszabályi háttere (2 tanóra elmélet)
4.2. Az utcai szociális munka szolgáltatási elemei – főbb kapcsolódó tevékenységek (4 tanóra elmélet)
4.3. A szakmai munka dokumentációja (2 tanóra gyakorlat)

A tantárgy neve: 4.1. A szolgáltatás alapelvei, irányelvei, jogszabályi háttere

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó módok, jellemzők: interaktív előadás

Óraszám: 2 tanóra elmélet

A tantárgy célja: A tantárgy célja, hogy megismertesse az utcai szociális szolgáltatás feladatait, a szociális munka eszközrendszerét és a szolgáltatás kapcsolati rendszerét, működtetésének feltételeit, a működés alapjául szolgáló jogszabályi kereteket és jogszabályhelyeket, valamint azok tartamát.

A tantárgy rövid tartalma: A Hallgató megismeri a tevékenységére vonatkozó jogszabályokat, annak tartalmát, továbbá - figyelembe véve, hogy az egyes utcai szociális munkát biztosító szolgáltatások egymástól nagyon eltérők lehetnek - a tantárgyban azok a főbb szabályok, alapelvek is rögzítésre kerülnek, melyeknek a szociális munka etikai kódexében megfogalmazottakon túl minden központi állami támogatással rendelkező utcai szociális munkát biztosító szolgáltatásra és az azt működtető fenntartóra vonatkozóan érvényeseknek kell lenniük. Ilyenek a teljesség igénye nélkül:

- Az utcai szociális munkát mindig párban kell végezni.
- Az utcai szociális munkás az ügyfél személyes életterében való jelenléte.
- Az ügyfeleknek történő információátadás, tájékoztatás a titoktartás szabályai stb.
- A szerhasználattal, addikciókkal összefüggő befolyásoltság kezelése az ügyfelet segítő interakció során.
- Az utcai szociális munkás, mint közfeladatot ellátó személy.
- Az utcai szociális munkás magán szférájának megtartása az ügyfelekkel való interakció során.
- Az utcai szociális munkás kompetencia határok betartása mentén történő együttműködése az ellátási területen tartózkodó hatóságokkal.
- Hatósági feladatok ellátásában való részvétel dilemmája.

A tanóra során tisztázandó fogalmak:

- Párban, vagy egyedül?
- élettér
- hatóság
- közfeladat
- információátadás
  kKompetenciahatárok

Kötelező szakirodalom:

-

Ajánlott szakirodalom:

- Breitner Péter (é.n.): Összefoglaló a személyes szociális munka (egyéni esetkezelés) átalakításáról és a hozzá kapcsolódó szervezetfejlesztő munkáról: 2012-2016. https://www.bmszki.hu/hu/2016-evi-intezmenyi-beszamolok
- Horváth Olga: Útkeresés a hajléktalan emberek ellátásában. Hajszolt Hírlap, 1998. május–június.

Jogszabályok:

- A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SZCSM rendelet
- A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény

A tantárgy neve: 4.2. Az utcai szociális munka szolgáltatási elemei – főbb kapcsolódó tevékenységek

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó módok, jellemzők: interaktív előadás

Óraszám: 4 tanóra elmélet

A tantárgy célja:

A tantárgy célja, hogy a résztvevők megismerjék az utcai szociális munkás feladatait, eszközeit, módszereit és az életvitelszerű közterületen való tartózkodás feladását elősegítő, az ellátott ellátórendszerbe vetett bizalmát erősítő tevékenységeket egyaránt. A tantárgy célja továbbá, hogy bemutassa az adott ellátási terület helyi adottságaira reagáló utcai szociális szolgáltatás szakmai tevékenységét, amelyben részletesen kifejtésre kerülnek a biztosítandó szolgáltatási elemek is. E tantárgyban foglaltak megismertetik a hallgatót az ellátórendszert és ügyfélcsoportjukat támogató hazai (HKA, Fővárosi Hajléktalanügyi Konzorcium programjai) és EU-s pályázati lehetőségekkel, valamint alternatív, az ellátórendszeren kívüli lakhatási megoldásokkal (Utcáról Lakásba Egyesület programjai, MR lakásalap, VESZOL, Önkormányzati bérlakásprogramok stb.).

A tantárgy rövid tartalma: 2017. 01.01. napjától a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatiról és működési feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelet 104 §. (2) bekezdése alapján az utcai szociális munka

- megkeresés,
- tanácsadás,
- gondozás,
- esetkezelés,
- szállítás

szolgáltatási elemek szükség szerinti biztosítását írja elő. Ezen fejezet az utcai szociális munkát biztosító szolgáltatás működtetéséhez - a teljesség igénye nélkül - példákon keresztül mutatja be az életvitelszerű közterületen való tartózkodás feladását elősegítő, az ellátott ellátórendszerbe vetett bizalmát erősítő tevékenységeket. Ebben a fejezetben szolgáltatási elemekhez és tevékenységekhez is segítséget kívánunk nyújtani.
A szolgáltatási elemek biztosításán túl vannak azonban olyan tevékenységek, amelyeket minden esetben, függetlenül a célcsoport összetételétől és egyéb körülményektől végeznie kell az utcai szociális munkát biztosítószolgálatnak. A tantárgy célja a vonatkozó ismeretek átadása, különösképpen az alábbiak figyelembevételével:

.1. a szükséglet- és állapotfelmérés elkészítése, probléma beazonosítása, ebből következően a segítségnyújtás céljának és irányainak meghatározása, a szükséges szolgáltatások meghatározása a hajléktalan emberek esetében,

.2. jelzőrendszer működtetése,az azonnal szükséges intézkedések megtétele, amennyiben releváns.

Fentieken túl a tantárgy keretében a hallgatók ismereteket szerezhetnek az ellátórendszert és ügyfélcsoportjukat támogató hazai és EU-s pályázati lehetőségekről.

A tanóra során tisztázandó fogalmak:

- szolgáltatási elem,
- tevékenység,
- megkeresés,
- tanácsadás,
- gondozás,
- esetkezelés,
- szállítás,
- szükséglet,
- állapotfelmérés
- jelzőrendszer,
- azonnali beavatkozás,
- Európai Uniós forrás,
- Hazai forrás,
- lakhatási programok,
- Elsőként Lakhatás

Kötelező szakirodalom:

- Bakos Péter (2011): Lakhatás, mindenekelőtt. Esély 3. http://www.esely.org/kiadvanyok/2011_3/06bakos.indd.pdf
- Bakos Péter – Teller Nóra: Elsőként Lakhatás Útmutató Európa - https://housingfirsteurope.eu/assets/files/2017/04/Housing-first-guide-Hungarian.pdf

Ajánlott szakirodalom:

- Fehér Boróka – Balogi Anna (2017): A Habitat ForHumanity Magyarország Elsőként Lakhatást! programjának értékelése. Zárótanulmány kivonat. Habitat forHumanity: http://habitat.hu/ext-files/hfhh_housingfirst_ertekeles_2017.pdf
- EFOP 1.9.4 –VEKOP-16-2016-00001 KIEMELT PROJEKT „A SZOCIÁLIS ÁGAZAT MÓDSZERTANI ÉS INFORMÁCIÓS RENDSZEREINEK MEGÚJÍTÁSA” - ELSŐKÉNT LAKHATÁS PROGRAM ÉRTÉKELÉSE, Somogyi Eszter, Horváth Vera, Katona Nóra – 2021. november
- EFOP 1.9.4 –VEKOP-16-2016-00001 KIEMELT PROJEKT „A SZOCIÁLIS ÁGAZAT MÓDSZERTANI ÉS INFORMÁCIÓS RENDSZEREINEK MEGÚJÍTÁSA” – Monitoring Jelentés, Alagi Szilárd, Fige Gergely, Hajdu Krisztián – 2021. november

Jogszabályok:

- A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SZCSM rendelet
- A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény

A tantárgy neve: 4.3. A szakmai munka dokumentációja

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó módok, jellemzők: interaktív gyakorlat

Óraszám: 2 tanóra gyakorlat

A tantárgy célja: A tantárgy célja, hogy megismertesse a résztvevőkkel az előírt dokumentációk körét, valamint „jó gyakorlatok” bemutatásán keresztül segítse a helyi dokumentáció rendjének későbbi kialakítását, ügyféltörténet gyűjtésének, vezetésének módját, fontosságát.

A tantárgy rövid tartalma: A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény tartalmaz adatkezelési felhatalmazást az intézményi nyilvántartás vezetésére, utcai szociális munka esetén azonban e nyilvántartást nem kell vezetni. Ugyanakkor az utcai szociális munka során, az utcán, közterületen, nem lakás céljára szolgáló helyen élők életet vagy testi épséget veszélyeztető helyzetének megszüntetése, az életmóddal járó ártalmak csökkentése, a szociális és egészségügyi szolgáltatások és ellátások igénybevételének segítése és szervezése, a hajléktalan személyeket ellátó intézménybe vagy más szálláshelyre juttatása érdekében a szolgáltatók a hajléktalan személyek adatainak megismerésére és kezelésére a feladatellátáshoz szükséges mértékben 2021. január 1-jétől törvényi felhatalmazást

kaptak. E tantárgy e felhatalmazás részletei kívánja bemutatni a hallgatóknak, segítve a helyi igényekhez alklamazkodó dokumentációs elemek kidolgozását.

A tanóra során tisztázandó fogalmak:

- dokumentáció
- felhatalmazás
- testi épséget veszélyeztető helyzet
- ártalomcsökkentés
- szociális és egészségügyi ellátórendszer

Kötelező szakirodalom:

-

Ajánlott szakirodalom:

-

Jogszabályok:

- A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SZCSM rendelet
- A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény

5. Modul: Az intézményi ellátás és a szociális munkás

A modul célja, hogy megismertesse a hajléktalanellátó rendszer egyes elemeit, az ellátórendszerbe való bekerülés feltételeit, lehetséges támogatási formákat, valamint a kommunikáció szerepét az ellátás során.

A modul tantárgyai:

5.1. A hajléktalan ellátórendszer és perifériái (2 tanóra elmélet)
5.2. A támogatási rendszer. Ki mire jogosult és mi az, amit ténylegesen meg is kap? Területi különbségek a támogatási rendszer vonatkozásában. (3 tanóra elmélet)
5.3. A kommunikáció szerepe az utcai szociális munkában (3 tanóra gyakorlat)

A tantárgy neve: 5.1. A hajléktalan ellátórendszer és perifériái

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó módok, jellemzők: interaktív előadás

Óraszám: 2 tanóra elmélet

A tantárgy célja: A hallgató ismerje meg a hajléktalanellátó rendszer jogszabályban meghatározott egyes elemeit, az ellátórendszerbe való bekerülés feltételeit, a speciális igényeket kielégítő intézmények, szolgáltatások hálózatát, a peremterületek (egészségügyi szolgáltatások, szenvedélybeteg ellátó intézmények, jelzőrendszer, idősellátás, pszichiátriai tartós bentlakás, áldozatsegítés, rendészeti feladatokat ellátó szervek stb.) intézményes rendszerét, és az egyes ellátási rendszerek kapcsolódási pontjait, az együttműködések kialakításának lehetőségeit, irányait és az önkéntesség szerepét az utcai szociális munka során

A tantárgy rövid tartalma:

- A hajléktalanellátó rendszer alap és szakosított ellátásainak bemutatása
  - Utcai szociális munka
  - Nappali melegedő
  - Éjjeli menedékhely
  - Átmeneti szállás
  - Időszakos férőhelybővítés
  - Hajléktalanok rehabilitációs intézménye
  - Hajléktalanok otthona
- A hajléktalan ellátást közvetlenül érintő intémzények
  - Regionális diszpécserszolgálat
  - Krízisautó és speciális utcai gondozó szolgálat
  - Hajléktalanok 24 órás egészségügyi centruma
  - Hajléktalanok háziorvosi rendelője
  - Lábadozó
- A hajléktalan ellátást közvetetten érintő intézmények, szervezetek
  - Pszichiátriai és szenvedélybetegek nappali és közösségi ellátása
  - Szenvedélybetegek alacsonyküszöbű ellátása
  - Család-és gyermekjóléti központ és szolgálat
  - A közterületen rendészeti feladatot ellátó egyéb szervek, szervezetek (rendőrség, közterületfelügyelet, polgárőrség)
  - Áldozatsegítő Szolgálat
  - Önkormányzat és intézményei

A tanóra során tisztázandó fogalmak:

- periféria
- közvetett, közvetlen
- alap és szakellátás
- lábadozó
- önkéntesség
- rendészeri szervek

Kötelező szakirodalom:

-

Ajánlott szakirodalom:

- Balogi Anna - Bernát Anikó - Győri Péter - Tóbiás Dániel - Hajléktalan ellátó szolgáltatások átfogó vizsgálata - Intézményi gyakorlatok vizsgálata a kliensek beléptetésével kapcsolatban 2020.

Jogszabályok:

- A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SZCSM rendelet
- Magyarország Alaptörvénye
- A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény
- Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény
- Az egészségügyi szolgáltatások Egészségbiztosítási Alapból történő finanszírozásának részletes szabályairól szóló 43/1999. (III. 3.) Korm. rendelet

A tantárgy neve: 5.2. A támogatási rendszer, Ki mire jogosult és mi az, amit ténylegesen meg is kap Területi különbségek a támogatási rendszer vonatkozásában

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó módok, jellemzők: interaktív előadás

Óraszám: 3 tanóra elmélet

A tantárgy célja: Az utcán élő emberek segítésének lehetséges intézményi alternatívái. A hallgató megismertetése azokkal a jogosultságokkal, szolgáltatásokkal, ellátásokkal, ügyintézési mechanizmusokkal, valamint mindezek településenként – elsősorban a Fővárosi Önkormányzatra tekintettel – eltérő voltával, amelyekkel az utcán élők segítése során leggyakrabban találkozhat. A hallgatók ismereteket szereznek a különböző ellátási formák egymásra gyakorolt hatásairól, illetve az utcai szociális munka és az intézményi ellátások közös céljairól, és alkalmankénti ellenérdekeikről egyaránt. Az ellátásban előforduló ellenérdekek megismerésével, azok tudatosságának erősítésével cél a hallgató ösztönzése a gyakorlati megoldások keresésére.

A tantárgy rövid tartalma: A jogszabályban, helyi rendeletben meghatározott pénzbeli és természetbeni ellátások, valamint azok igénybevételi feltételeinek bemutatása, figyelemmel az egyes települési önkormányzatok – eslsősorban a Fővárosi Önkormányzat – eltérő gyakorlatára.

- ökormányzat által biztosított pénzbeli és természetbeni ellátások (Pl. települési támogatás)
- társadalombiztosítási jogosultság
- illetékmentesség
- lakcím létesítésével kapcsolatos ismeretek
- postacím biztosítás
- foglalkoztatást helyettesítő támogatás
- nyugdíjszerű ellátások
- közmunka program
- álláskeresési járadék
- közgyógyellátás

A hajléktalan embereket segítő ellátási formák kapcsolódási pontjainak, egymásra gyakorolt hatásainak bemutatása. Az ellátási formák szervezésének eltérő szakmai irányelvei, és közös kapcsolódási pontjai.

A tanóra során tisztázandó fogalmak:

- Pénzbeli ellátás
- Természetbeni ellátás
- Jogosultság/biztosítotti jogviszony
- Kitiltás/ Korlátozás
- Lépcsőzetes ellátás / Szükségletalapú ellátás szervezés

Kötelező szakirodalom:

-

Ajánlott szakirodalom:

-

Jogszabályok, települési rendelet:

- A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SZCSM rendelet
- Magyarország Alaptörvénye
- A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény
- A társadalombiztosítás ellátásaira jogosultakról, valamint ezen ellátások fedezetéről szóló 2019. évi CXXII. törvény
- A kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény végrehajtásáról szóló 217/1997. (XII. 1.) Korm. rendelet
- A társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény
- A társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény végrehajtásáról szóló 168/1997. (X. 6.) Korm. rendelet
- A polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény
- A polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény végrehajtásáról szóló 146/1993. (X. 26.) Korm. rendelet
- A pénzbeli és természetbeni szociális ellátások igénylésének és megállapításának, valamint folyósításának részletes szabályairól szóló 63/2006. (III. 27.) Korm. rendelet
- Budapest Főváros Önkormányzata Közgyűlésének 15/2015. (II. 25.) önkormányzati rendelete a Budapest főváros területén tartózkodó hajléktalanok rendkívüli települési támogatásáról

A tantárgy neve: 5.3. A kommunikáció szerepe az utcai szociális munkában

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó módok, jellemzők: gyakorlat

Óraszám: 3 tanóra gyakorlat

A tantárgy célja: A tantárgy célja, hogy bemutassa a kommunikáció szerepét a támogatott személyekkel való együttműködés erősítésében, a lehetséges támogató, intézményi háttér kialakításában. Bemutatja a stílusváltó kommunikáció előnyeit, a személyközi kommunikáció csatornáit és akészségek képességek fejlesztésének lehetőségeit.
A tantárgy fejleszti az utcai szociális munkás készségeit és kapcsolati tudatosságát a következő területeken:

- kulturált szerepviselkedés (munka- és egyéb szituációkban),
- a személyes figyelem és professzionális meghallgatás,
- a saját tűrésküszöb tudatosítása és elfogadtatása,
- az eltérő kapcsolati készségeket igénylő helyzetek felismerése, erőszakmentes konfliktuskezelés és kommunikáció eszközei, a személyes és csoportigények agresszió mentes érvényesítése, az együttműködési készségek megtapasztalása és fejlesztése.

A tantárgy rövid tartalma: A segítő munkában a segítő kapcsolat − a résztvevők számától és rendszerétől függetlenül − mindig az egyes személyek megsegítésére irányul. A segítő kapcsolat lényege az emberi kommunikáció.
A szociális segítő szakember szervezetekhez tartozik, kapcsolódik. A szervezetekben és szervezetekkel való együttműködéskommunikáció útján valósul meg. A segítői munka szerves része a személyes és lokális társadalmi jólét és fejlődés elősegítése, a kapcsolati-társas mezőben kialakuló problémák megoldása; ezek mind-mind kommunikáció segítségével valósulnak meg. A segítő foglalkozású szakember munkája során gyakran találkozik előítélettel, előítéletes megnyilvánulásokkal; szerep-összeférhetetlenséggel. Munkamenetében természetes elem az együttműködés más szakemberekkel saját szervezeten belül és más intézményben, szervezetben egyaránt; más szakemberekkel való együttműködés közben felmerülnek a szakmai illetékesség kérdései, az illetékesség határai.

A kiszolgáltatottság előrehaladtával az egyén és környezete között a kommunikáció egyre nehezebbé válik. Az otthontalan emberek nehezen tudják kifejezni magukat, egyre nehezebben értik meg, amit mondanak nekik.

Ezért a gondozás alapját az empatikus, emberséges bánásmód, tisztelettudás, tolerancia, megértő hangnemés a türelmes magatartás képezi, amihez szervesen kapcsolódik az adott személyhez leginkább megfelelő kommunikációs stílus alkalmazása.

A tanóra során tisztázandó fogalmak:

- A kommunikáció szintjei, csatornái
- Verbális csatorna
- Non verbális csatornák
- Kulturális szignálok
- Stílusváltó kommunikció
- Az asszertív kommunikáció
- Gordon-féle kommunikációs modell
- Speciális szükséglet,
- Interakció,
- Közlési aspektusok,
- A kérdezéstechnika
- Értő figyelem
- Exploráció
- Facilitatív feltételek
- Fókuszálás
- MikrokészségekNon-verbális
- Problematikus viselkedési minták
- Szuggesztív kérdés

Kötelező szakirodalom:

-

Ajánlott szakirodalom:

- http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0005_03_a_kommelmelet_alapjai_scorm_02/32_a_kommunikci_fogalma.htm
- Kelemen G. (2006): Reflektív gondolkodás a szociális munkában. Esély (2006/1)
- GerardEgan (2007);4 *segitő készségek fejlesztése, gyakorlatok és munkafüzet.* Budapest, Elte Eötvös Kiadó.

Jogszabályok:

-

6. Modul: Az utcai szociális munka határterületei, az utcai szociális munka etikai kódexe

Modul célja: A hajléktalanná vált emberek leromlott egészségi állapotát egyrészt a szociális jólétet biztosító alapvető jogokhoz, ellátásokhoz, szolgáltatásokhoz való hozzáférés hiányából adódó pszichés problémák, valamint az ebből következő fizikai állapotromlás jellemzi. A modul célja az utcán élő hajléktalan emberek általános egészségügyi jellemzőinek megismertetése, valamint a szociális és egészségügyi ellátás határterületeinek jogszabályi környezete, dilemmái, nehézségeinek bemutatása és a különböző jellegű ellátások közötti együttműködés fontosságának bemutatása.

A modul keretén belül áttekintésre kerül az etikai kódex, szó esik a szociális minkás alapvetően szükséges személyiségjegyeiről, további cél a témához kapcsolodó gyakorlati élmények elmélyítése, feldolgozása és integrálása.

A modul tantárgyai:

6.1. Az utcai szociális munkás lehetősége, kompetenciájának határai az ügyfelek egészségi állapotának menedzselésében I. (3 tanóra elmélet)
6.2. Az utcai szociális munkás lehetősége, kompetenciájának határai az ügyfelek egészségi állapotának menedzselésében I. (3 tanóra gyakorlat)
6.3. Hogyan viselkedik a szociális munkás? Az etikai kódex (2 tanóra gyakorlat)

A tantárgy címe: 6.1. Az utcai szociális munkás lehetősége, kompetenciájának határai az ügyfelek egészségi állapotának menedzselésében I.

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó módok, jellemzők: interaktív előadás

Óraszám: 3 tanóra elmélet

A tantárgy célja: A hallgató ismerje meg az utcán élő hajléktalan emberek általános egészségügyi jellemzőit, az egészségi állapot romlásához vezető utakat. A hallgatónak ismernie kell, hogy ügyfele egészségi állapottól függően milyen döntéseket kell meghoznia, és hogy az egészségügyi ellátó rendszer miként tud támogatást nyújtani munkájához.

A tantárgy rövid tartalma: A hajléktalan emberek egészségi állapotára jellemző, hogy általánosságban, a többségi társadalomban is jellemző kórképeket hordozzák, azonban a betegségek korábban, és halmozottan alakulnak ki náluk, így összességében kijelenthető, hogy betegebbek, általános egészségügyi állapotuk rosszabb, mint a többségi társadalom tagjainak. A jellemző életmód-specifikus betegségek, amikben a hajléktalanok szenvednek: légzőszervi, szív, érrendszeri, emésztőszervi megbetegedések, bőrbetegségek, különböző mentális zavarok és baleseti sérülések. Az életforma gyakori velejárója a dohányzás, alkoholizálás és a hiányos táplálkozás. A stressz, aminek ezek az emberek nap, mint nap ki vannak téve mind testi, mind pedig lelki tüneteikben is megnyilatkozik. Megoldatlan az egyre nagyobb számban jelentkező pszichiátriai betegek, az alkoholbetegek, a szív és érrendszeri, mozgásszervi, valamint az egyéb krónikus betegségben szenvedők gondozása. A beteg hajléktalan emberek talán a legnehezebb helyzetben lévő ügyfelek, minden tekintetben kiszolgáltatottak, ezért a szakemberek részéről a legtöbb tudás mozgósítását, a társadalomtól pedig a legtöbb törődést, anyagi áldozatvállalást igénylik.

A szociális és egészségügyi ellátás egymásra van utalva – hiszen ugyanazon ember gondjait kell megoldani a maga eszközeivel – azonban az eltérő közelítés és látásmódgyakran okoz konfliktust a szociális és az egészségügyi intézmények között. Ennek egyik oka az egészségügyi és a szociális ellátás érdemi összeghangolásának hiánya.Az egészségügyi és szociális törvény egyaránt rendelkezik arról, hogy mely helyzetekben kinek a feladata a rászoruló/segítséget kérő/beteg támogatása, viszont a határterületeken elhelyezkedő helyzetek összehangolása a legtöbb esetben nem valósul meg.

A tanóra során tisztázandó fogalmak:

- társadalombiztosítás szempontból „biztosított” vagy „jogosult”
- kompetenciahatárok
- szociális ellátás
- egészségügyi ellátás

- alacsonyküszöbű szolgálatok
- önsegítő csoportok

Kötelező szakirodalom:

- Balogi Anna - Bernát Anikó - Győri Péter - Tóbiás Dániel - Hajléktalan ellátó szolgáltatások átfogó vizsgálata - Intézményi gyakorlatok vizsgálata a kliensek beléptetésével kapcsolatban 2020,
- Albert Fruzsina - Dávid Beáta - Ha elszakad a háló, Új Mandátum, Budapest, 2001, ISBN: 9639336211,
- Levendel László: Az alkoholbetegek gyógykezelése és gondozása. Akadémia kiadó, Budapest. 1987.,
- Rákosy Zsuzsa – Szeitl Blanka - A Hajléktalan Emberek Egészsége - http://www.demografia.hu/kiadvanyokonline/index.php/demografia/article/view/2744

Ajánlott szakirodalom:

- Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának jelentése a hajléktalanok egészségügyi ellátásáról Budapesten. Budapest, 2000.
- Az egészséghez való jog emberi jog: Az egészség biztosítása a hajléktalan emberek számára Magyarországon. Munkaváltozat. Összeállította: Bakos Péter FEANTSA Elnökségi tag. 2006. július

Jogszabályok:

- 1997. évi CLIV. Törvény az egészségügyről
- A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SZCSM rendelet
- A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény

A tantárgy címe: 6.2. Az utcai szociális munkás lehetősége, kompetenciájának határai az ügyfelek egészségi állapotának menedzselésében II.

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó módok, jellemzők: gyakorlat

Óraszám: 3 tanóra gyakorlat

A tantárgy célja: A hallgató váljék képessé ellátottja egészségügyi ellátórendszerben történő menedzselésére, ismerje fel a beavatkozási pontokat és kompetenciájának határait.

A tantárgy rövid tartalma: A hajléktalan embereknek összetett ellátási szükségleteik vannak, ezért a megoldások megtalálásához az ellátásokban teret kell engedni a kreativitásnak és a rugalmasságnak.

A hagyományos egészségügyi ellátás keretein belül gyakorta nehezen oldható meg a hajléktalanok elhelyezése, ellátása. Az egyébként is túlterhelt egészségügyi ellátórndszer keretei között gyakran tapasztalható, hogy már nem jut „energia” a hajléktalan emberekre. A hajléktalan emberek egészségügyi ellátása a hajléktalanellátás határterületén lévő probléma.

A hajléktalan emberek kórházi betegellátása alapvetően az egészségügyi ellátórendszer feladata. Nem szabad a kompetenciákat átvenni. Lényeges a határok következetes betartása, a fejlesztés iránya a szociális háttér biztosítása, valamint az egészségügyi és szociális ágazat együttműködésének fejlesztése.

A tanóra során tisztázandó fogalmak:

- „otthonába bocsájtva”
- kórházi szociális munka
- kapcsolatrendszer

Kötelező szakirodalom:

- Balogi Anna - Bernát Anikó - Győri Péter - Tóbiás Dániel - Hajléktalan ellátó szolgáltatások átfogó vizsgálata - Intézményi gyakorlatok vizsgálata a kliensek beléptetésével kapcsolatban 2020
- Rákosy Zsuzsa – Szeitl Blanka - A Hajléktalan Emberek Egészsége - http://www.demografia.hu/kiadvanyokonline/index.php/demografia/article/view/2744

Ajánlott szakirodalom:

- Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának jelentése a hajléktalanok egészségügyi ellátásáról Budapesten. Budapest, 2000.
- Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának jelentésének összefoglalója a hajléktalanok
- egészségügyi ellátásáról Budapesten. Esély, 2001/2. 91–97. o.
- Gurály Zoltán: A Budapesten élő hajléktalan emberek egészsége. Kapocs, II. évf. 6. szám 2003.
- Az egészséghez való jog emberi jog: Az egészség biztosítása a hajléktalan emberek számára Magyarországon. Munkaváltozat. Összeállította: Bakos Péter FEANTSA Elnökségi tag. 2006. július
- Dr. Molnár D. László – Dr. László Klára: Budapesti hajléktalanok egészségi állapota. Periferia Seria 6.

Jogszabályok:

- Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény
- A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SZCSM rendelet
- A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény

A tantárgy címe: 6.3. Hogyan viselkedik a szociális munkás? Az etikai kódex

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó módok, jellemzők: gyakorlat

Óraszám: 2 tanóra gyakorlat

A tantárgy célja: A hallgató ismerje meg az utcán élő hajléktalan emberekkel végzett munka során szükséges alapvető viselkedési szabályokat, fogásokat. Tudatosan, célzottan alakítsa viselkedését, interakcióit, ismerje meg mire kell figyelnie a hajléktalan emberekkel való fogalkozás során. Kapjon betekintést az utcai szociális munka végzése során előforduló etikai dilemmákba, ismerje meg azok tartalmát, feloldásuk lehetőségeit.

A tantárgy rövid tartalma: A sikeres utcai gondozás alapjai az elfogadás és empátia, a segítői kapcsolat során kialakított keretek, határok fenntartásának figyelembevételével.

A gyakorlat során az adekvát segítés érdekében szükséges - mindkét fél számára elfogadható- kommunikációs és metakommunikációs, valamint viselkedési normák megismerésével sajátíthatják el a hallgatók azokat a fogásokat, amelyek gyakorlásával „jó segítővé” válhatnak.

A tantárgy keretein belül megbeszélésre kerül az Etikai Kódex.A Szociális munka Etikai Kódexe segít a szociális munkát végző szakembereknek a helyes, szakmailag hiteles szociális munka végzéséhez.

A tanóra során tisztázandó fogalmak:

- etikai kódex
- dilemmák
- mitől jó egy segítő
- empátia
- testhelyzet jelentőssége, lehajolás, melléülés
- krízishelyzet

Kötelező szakirodalom:

- Szociális Munka Etikai Kódexe

Ajánlott szakirodalom:

– Breitner Péter – Rész Levente (2017): „Azóta kedvesebb vagyok az emberekhez” A szociális esetmunka és a közösségi adománygyűjtés összekapcsolása a Van Esély Alapítvány gyakorlatában. Esély 3: 73-101.

Jogszabályok:

- A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SZCSM rendelet
- A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény

7. Modul: A hajléktalan személyeket ellátó intézményrendszer

Modul célja: A modul célja, hogy a hallgató ismerje meg a hajléktalan személyeket ellátó intézményrendszert, jusson el azokba az intézményekbe, ellátási pontokra, amelyekkel munkája során találkozhat, ismerje meg a társintézmények gyakorlati működését és az infrastrukturális körülményeket. Cél továbbá, hogy a képzésben résztvevő elmélyítse a képzés keretei között szerzett elméleti és gyakorlati ismereteit, elősegítse az új ismeretanyag beazonosítását a saját gyakorlatával.

A modul tantárgyai:

7.1. Intézménylátogatás I. (szakosított ellátások+nappali melegedő) (2 tanóra elmélet és 6 tanóra gyakorlat)
7.2. Intézménylátogatás II. (hajléktalan személyek egészségügyi ellátása a hajléktalan ellátórendszeren belül - 24 órás EÜ centrum, lábadozó, kórház, szakrendelések) (2 tanóra elmélet és 6 tanóra gyakorlat)
7.3. Intézménylátogatás III. (speciális programok - diszpécserszolgálat, krízisautó, lakhatási programok stb.) (2 tanóra elmélet és 6 tanóra gyakorlat)

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó módok, jellemzők: interaktív előadás és gyakorlat

Óraszám: 3 x 2 tanóra elmélet és 3 x 6 tanóra gyakorlat

A tantárgy célja: A tantárgy célja, hogy a hallgató ismerje meg a hajléktalan személyeket ellátó alap és szakosított ellátást és a hajléktalan ellátórendszeren belüli egészségügyi ellátástbiztsoító intézményeket, valamint a speciális programokat, jusson el e szolgáltatásokat nyújtó intézményekbe, ellátási pontokra, ismerje meg a társintézmények gyakorlati működését és az infrastrukturális körülményeket, berendezkedést.

A tantárgy rövid tartalma: A kijelölt intézmények látogatásának első két órájában a hallgató megismerheti a működtetett szolgáltatásokat, melynek munkájába a fennmaradó hat óra során a gyakorlatban is részt vesz.

A tanóra során tisztázandó fogalmak:

-

Kötelező szakirodalom:

-

Ajánlott szakirodalom:

– Gyuris Tamás – Oross Jolán: Javaslatok a hajléktalanügy intézményrendszerének és jogi szabályozásának újrafogalmazásához. Hajszolt Hírlap, 1999. január–február. 20–24. o.

Jogszabályok:

- A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SZCSM rendelet
- A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény

8. Modul: Összefoglaló háttér-szeminárium

Modul célja: Az elméleti ismereteken túl a szeminárium középpontjában a gyakorlati alkalmazás áll. A szeminárium célja az utcán élők körében végzett segítő munkához szükséges érzékenység és intellektuális fogékonyság növelése, valamint a képzés egészében megjelenő ismeretanyag és gyakorlati élmények elmélyítése, feldolgozása és integrálása.

A modul tantárgyai:

1.1. Összefoglaló háttér-szeminárium (6 tanóra gyakorlat)

A tantárgy neve: 8.1. Összefoglaló háttér-szeminárium

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó módok, jellemzők: esetmegbeszélő, szupervízió

Óraszám: 6 tanóra gyakorlat

A tantárgy célja: A szeminárium célja, hogy valamennyi szereplő értse, hogy a közös cél nem más, mint a résztvevők szakmai identitásának kialakítása, valamint rövid és hosszútávú céljainakmegfogalmazása. A szakmai identitás rendkívül összetett, melynek azonban egyetlen közös szála a tudások összekapcsolása és adekvát, tudatos használata. Minden ismeret, készség, képesség, stb. erre a szálra fűződik fel a képzés folyamatában.

- Személyes jelenléten alapuló oktatás, egyéni és csoportos munkában végzett gyakorlatok, folyamatos szakmai párbeszéd, és az intézménylátogatás során látottak feldolgozása.
- A záró dolgozat szempontrendszere, részfeladatok és hozzájuk kapcsolódó szakmai tartalmak és határidők, valamint szakmai jövőkép meghatározása.

A tantárgy rövid tartalma: Felkészítés a záródolgozatra. A záródolgozat szempontrendszerének ismertetése, a részfeladatok és a hozzájuk kapcsolódó szakmai tartalmak és határidők felvázolása. A feladatok megfogalmazásának fontos részét alkotják a következők:

- A terjedelem pontos meghatározása
- A használható eszközök, médiumok felsorolása: (PL:használhat bármilyen képszerkesztő alkalmazást, de akár papíron is dolgozhat, ebben az esetben szkennelje be az elkészült munkát!)
- A kiegészítő, kreatív megoldási lehetőségek megadása: (Akár saját fotójával is kiegészítheti a bemutatást)
- Kiemelt szerepet kap minden feladat meghatározásban a tudományetika szerepe, a plágium elkerülésére való felhívás.
- A források feltüntetésének módja
- A hallgató feladatteljesítéshez kapcsolódó szakmai értékelés szempontjai (pl a záródolgozat nyelvezetének szakmai színvonala, a megszerzett tudás beépítése stb.)

A tanóra során tisztázandó fogalmak:

- záródolgozat
- szupervízió

Kötelező szakirodalom:

-

Ajánlott szakirodalom:

-

Jogszabályok:

-

Irodalomjegyzék

- A szociális munka alapjai 2019, dr. Kozma Judit, Miskolci Egyetem BTK Alkalmazott Társadalomtudományok Intézete
- A szociális munka elmélete és gyakorlata I. Az általános szociális munka (szerkesztette: B. Talyigás Katalin – Hegyesi Gábor)
- Fekete Sándor (1991): Segítő foglalkozások kockázatai - a helfer szindróma és a burnout jelenség. Psychiátria Hungarica
- Kovács Eszter – Cserné Adermann Gizella Tanult tehetetlenség, állóképesség, önbeteljesítő jóslat, Tudásmenedzsment 7. évf. 2. sz. (2006.)
- Atkinson, R. C., Hilgard, E. (2005): Pszichológia. Budapest: Osiris Kiadó.
- Bakos Péter – Győri Péter (ford.): ETHOS – A hajléktalanság és lakhatásból való kirekesztettség európai tipológiája. FEANTSA. http://www.refomix.hu/cikkek/ETHOS_hungary.pdf
- Szoboszlai Katalin, Nők fedél nélkül, utak a hajléktalanságba - PhD disszertáció, 2009 ELTE
- Szoboszlai – Fábián Gergely – Hüse Lajos? Hogyan válnak áldozattá a hajléktalanok, Esély, 2008/4
- Dr. Győri Péter (2020): A hajléktalanellátó szolgáltatások jelenléte és szerepe a hajléktalan helyzetbe került emberek életében. Vizsgálat a hajléktalanok átmeneti szállóit igénybe vevők körében. Munkaanyag. Budapest, 2020.
- Dr. Győri Péter (2006): Kirekesztettek a városközpontban.
- Breitner Péter (é.n.): Összefoglaló a személyes szociális munka (egyéni esetkezelés) átalakításáról és a hozzá kapcsolódó szervezetfejlesztő munkáról: 2012-2016. https://www.bmszki.hu/hu/2016-evi-intezmenyi-beszamolok
- Bakos Péter (2011): Lakhatás, mindenekelőtt. Esély 3. http://www.esely.org/kiadvanyok/2011_3/06bakos.indd.pdf
- Bakos Péter – Teller Nóra: Elsőként Lakhatás Útmutató Európa - https://housingfirsteurope.eu/assets/files/2017/04/Housing-first-guide-Hungarian.pdf
- Fehér Boróka – Balogi Anna (2017): A Habitat ForHumanity Magyarország Elsőként Lakhatást! programjának értékelése. Zárótanulmány kivonat. Habitat forHumanity: http://habitat.hu/ext-files/hfhh_housingfirst_ertekeles_2017.pdf
- Balogi Anna - Bernát Anikó - Győri Péter - Tóbiás Dániel - Hajléktalan ellátó szolgáltatások átfogó vizsgálata - Intézményi gyakorlatok vizsgálata a kliensek beléptetésével kapcsolatban 2020
- Forgó, Sándor [Forgó, Sándor (Oktatás- és kommu...), szerző] Oktatás- és Kommunikációtechnológiai Tanszék (EKF / TKTK / MI) ISBN: 9786155221195 http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0005_03_a_kommelmelet_alapjai_scorm_02/32_a_kommunikci_fogalma.htm
- Kelemen G. (2006): Reflektív gondolkodás a szociális munkában. Esély (2006/1)
- Gerard Egan (2007); 4 segitő készségek fejlesztése, gyakorlatok és munkafüzet. Budapest, Elte Eötvös Kiadó.
- Balogi Anna - Bernát Anikó - Győri Péter - Tóbiás Dániel - Hajléktalan ellátó szolgáltatások átfogó vizsgálata - Intézményi gyakorlatok vizsgálata a kliensek beléptetésével kapcsolatban 2020,
- Albert Fruzsina - Dávid Beáta - Ha elszakad a háló, Új Mandátum, Budapest, 2001, ISBN: 9639336211,
- Levendel László: Az alkoholbetegek gyógykezelése és gondozása. Akadémia kiadó, Budapest. 1987.,
- Rákosy Zsuzsa – Szeitl Blanka - A Hajléktalan Emberek Egészsége - http://www.demografia.hu/kiadvanyokonline/index.php/demografia/article/view/2744
- Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának jelentése a hajléktalanok egészségügyi ellátásáról Budapesten. Budapest, 2000.
- Az egészséghez való jog emberi jog: Az egészség biztosítása a hajléktalan emberek számára Magyarországon. Munkaváltozat. Összeállította: Bakos Péter FEANTSA Elnökségi tag. 2006. július

- Szociális Munka Etikai Kódexe
- Breitner Péter – Rész Levente (2017): „Azóta kedvesebb vagyok az emberekhez” A szociális esetmunka és a közösségi adománygyűjtés összekapcsolása a Van Esély Alapítvány gyakorlatában. Esély 3: 73-101.
- EFOP 1.9.4 –VEKOP-16-2016-00001 KIEMELT PROJEKT „A SZOCIÁLIS ÁGAZAT MÓDSZERTANI ÉS INFORMÁCIÓS RENDSZEREINEK MEGÚJÍTÁSA” - ELSŐKÉNT LAKHATÁS PROGRAM ÉRTÉKELÉSE, Somogyi Eszter, Horváth Vera, Katona Nóra – 2021. november
- EFOP 1.9.4 –VEKOP-16-2016-00001 KIEMELT PROJEKT „A SZOCIÁLIS ÁGAZAT MÓDSZERTANI ÉS INFORMÁCIÓS RENDSZEREINEK MEGÚJÍTÁSA” – Monitoring Jelentés, Alagi Szilárd, Fige Gergely, Hajdu Krisztián – 2021. november

Online források

- https://www.urban-eve.hu/2021/05/26/komfortzona-jelentese/
- https://kathaz.hu/wp-content/uploads/2018/09/Treningkonyv.pdf

Jogszabályok

- Magyarország Alaptörvénye
- A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény
- A társadalombiztosítás ellátásaira jogosultakról, valamint ezen ellátások fedezetéről szóló 2019. évi CXXII. törvény
- A társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény
- A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény
- A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SZCSM rendelet
- Az egyes szociális szolgáltatásokat végzők képzéséről és vizsgakövetelményeiről szóló 81/2004 (IX. 18.) ESZCSM rendelet,
- A szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatók, intézmények és hálózatok hatósági nyilvántartásáról és ellenőrzéséről szóló 369/2013. (X. 24.) Korm. rendelet
- A támogató szolgáltatás és a közösségi ellátások finanszírozásának rendjéről szóló 191/2008. (VII. 30.) Korm. rendelet.
- A kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény végrehajtásáról szóló 217/1997. (XII. 1.) Korm. rendelet
- A társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény végrehajtásáról szóló 168/1997. (X. 6.) Korm. rendelet
- A polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény
- A polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény végrehajtásáról szóló 146/1993. (X. 26.) Korm. rendelet
- A pénzbeli és természetbeni szociális ellátások igénylésének és megállapításának, valamint folyósításának részletes szabályairól szóló 63/2006. (III. 27.) Korm. rendelet

Ajánlott irodalom oktatóknak a felkészüléshez

- Pik Katalin: Szociális munka a hajléktalan ellátásban. Egy nem kirívóan ritka eset. Esély, 1993/4.
- Radoszáv Miklós: Gondolatok az utcai gondozásról. In: Kézikönyv a szociális munka gyakorlatához. Szociális Szakmai Szövetség, Budapest, 1996. 81–92. o.
- Sarlós Katalin: Hajléktalanok és szociális munkások. Hajszolt Hírlap, 1997. április–május. 41–49.
- Levendel László: A hajléktalan ember. Országos Alkohológiai Intézet, Budapest, 1992 és Liget 5. 1992. 2. 106–112. o.
- Pattyán László – Lőrincz Norbert – Szoboszlai Katalin: Az utcai szociális munka jelene és dilemmái. Hajszolt Hírlap, 1998. május–június. 21–23. o.
- Pattyán László – Szoboszlai Katalin: Az utcai szociális munka. Az utcai szociális munka elméletimegközelítése, dilemmák a gyakorlati munkában. Hajszolt Hírlap, 1998. január. 4–9. o.
- Kassai Melinda: A gyermekkorban elszenvedett, családon belüli erőszak szerepe az életút későbbi alakulásában - adalékok a hajléktalanság etiológiájához. Esély 1995. 4. szám.
- Komáromi Éva: A hajléktalanság mentálhigiénéje. Szenvedélybetegségek I.évf.5.
- Lőrincz Norbert: Az utcai szociális munka magyarországi helyzete (NJM 2005.)
- HAJ-UTC Hajléktalanok részére nyújtott szolgáltatások, utcai szociális munka a hajléktalan-ellátásban, irányelv Készítették: Ihnath Kata, Stankovits Erika, Varga Péter Zsabka Attila, SZMI, Szociális és gyermekvédelmi szabályozók, http://www.szmi.hu/images/dok/sztenderd/haj-utc_rev.pdf
- Otthon, mindenkinek. Fővárosi stratégia az otthontalanság és a hajléktalanság csökkentéséről – Budapest Főváros Főpolgármesteri Hivatala - Misetics Bálint, 2022
- Javaslat a hajléktalanok helyzetének időleges rendezése tárgyában - Budapest Főváros Főpolgármesteri Hivatala, 1990
- Fővárosi Önkormányzat 1999. évi hajléktalanügyi programja - Budapest Főváros Főpolgármesteri Hivatala, 1999
- A Fővárosi Önkormányzat 1999. évi hajléktalanügyi programjának felülvizsgálata és javaslat a fővárosi hajléktalan ellátó civil szervezetekkel kötött szerződések módosítására, Budapest Főváros Főpolgármesteri Hivatala, 2008
- Közterület Helyett Emberibb Körülmények – Győri Péter, Vecsei Miklós – Budapest Főváros Főpolgármesteri Hivatala, 2011
- Hajléktalanügyi Teendők – Vecsei Miklós, Győri Péter, Ghyczy Gellért, Gróf András, Gurály Zoltán, Hajdú Krisztián, Lőrincz Norbert, Maróthy Márta, Morva Emília, Varga Péter - 2015

Az utcai szociális munka történetiségét bemutató és megismerését segítő szakirodalmak

- Albert Fruzsina – Dávid Bea: Ha elszakad a háló… A hajléktalanság kapcsolathálózati megközelítésben.
- Breitner Péter: A hajléktalanná válás lépcsőfokai Esély, 1999/1. 84–108. o.
- Gurály Zoltán – Török Ágnes – Udvarhelyi Éva Tessza: A kihűlésről. Kapocs, II. évf. 6. sz. 2003.
- Ferge Zsuzsa: A társadalom pereme és az emberi méltóság, Esély, 2000/1.
- Oross Jolán (szerk.): Apró lépésekben… Szenvedélybetegség, hajléktalanság, rehabilitáció. Szociális és Családügyi Minisztérium, Budapest, 2000. Periferia Seria 7.
- Iványi Gábor: Hajléktalanok. Magyarország felfedezése 1997.
- Pik Katalin: Kik a hajléktalanok, és mit tehetünk értük? Esély 1995. 5. szám
- Elekes Zsuzsanna: Alkohol és társadalom, Bp. 2004.
- Lüssi, P.: Rendszerszemléletű szociális munka gyakorlati tankönyve, Budapest, 2004. Párbeszéd Alapítvány – Híd Alapítvány – Semmelweis Egyetem Mentálhigiéné Intézet 323–331.

- Albert Fruzsina – Dávid Bea: Hajléktalanság az emberi kapcsolatok szemszögéből. Szociológiai Szemle 1998/4.
- Ferge Zsuzsa: A társadalom pereme és az emberi méltóság, Esély, 2000/1.
- László Klára – Oross Jolán (szerk.): A hajléktalanság sebei. Népjóléti Minisztérium, Budapest, 1996. Periferia Seria 6.